

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra systematické teologie

Teologické nauky

Marta Olšovská

Místo rodiny v životě církve dle výstupů synodálního procesu katolické církve
v České republice

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Josef Mikulášek, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité zdroje uvedla v seznamu pramenů a literatury.

V Olomouci dne 12.4. 2023

Marta Olšovská

Poděkování

Velice děkuji otci Josefu Mikuláškovvi za vstřícný přístup, odborné vedení práce a poskytnutí cenných rad. Stálo ho to dost času a sil při setkáních a také při odepisování. Obdivuji, že ho to nikdy neunavilo a stále mě povzbuzoval. Děkuji také otci Janu Czudkovi, diecéznímu synodálnímu koordinátorovi, za občasnou pomoc. Děkuji všem, kteří mě svým chováním inspirovali k různým úvahám. Děkuji srdečně za kněze v naší farnosti – zdroje posily v práci vytrvat. Děkuji moc mému manželovi za to, že mě podporoval ve studiu, třebaže vnímal, že je to pro rodinu náročné.

Děkuji Pánu Bohu za jeho vedení, podněty a za lidi s ním spolupracující. Jsem vůči němu ve chválách za to, jak se nám dává poznat skrz vědu a zároveň zůstává skrytý v mnohých tajemstvích, jež nás stále motivují ho hledat.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 SENSUS FIDEI.....	9
1.1 Pojem „smysl pro víru“ (sensus fidei)	9
1.1.1 Víra	9
1.1.2 Poslušnost	10
1.2 Biblické a teologické základy smyslu pro víru	11
1.2.1 Biblická svědectví.....	11
1.2.2 Období patristické.....	13
1.2.3 Středověk	13
1.2.4 Doba katolické reformy a následná doba.....	14
1.2.5 Devatenácté století.....	14
1.2.6 Dvacáté století.....	15
1.2.7 Dvacáté první století	16
1.3 Smysl pro víru v životě křesťana	18
2 SYNODA O SYNODALITĚ (2021-2024)	21
2.1 Proč byla vyhlášena Synoda o synodalitě?	21
2.2 Kým a kdy byla vyhlášena, jaký je její harmonogram?	21
2.3 Co to vůbec je synoda?	22
2.4 Jak komunikovali Pán Ježíš a apoštolové?.....	22
2.5 3 hlavní témata synody.....	22
2.6 Hlavní otázky ke konzultacím.....	23
2.7 K čemu byly, a dále snad i v pokračování jsou, synodní diskuze dobré?	24
2.8 Jaké naděje synodalita přináší?	25
2.9 Pokušení k nesynodalnosti	26
2.10 Svátosti – možná jsme zatuhli.....	27
2.11 Milovat církev	28

2.12	Příklad synodality v rodině	28
2.13	Láska – základ synodality	29
3	MÍSTO RODINY v životě církve dle výstupů synodálního procesu KATOLICKÉ CÍRKVE V ČESKÉ REPUBLICE	31
3.1	Strukturovaný pohled do výstupů synodálního procesu	31
3.2	Rodina jako bytostná součást církve	39
3.2.1	Rodina jako zdroj rození církve	40
3.2.2	Odpovědnost rodin za zrání církve	40
3.2.3	Synodalita v prostředí rodiny	41
3.2.4	Rodina – předseminář	41
3.2.5	Dalekosáhlý význam rodin pro církvev	43
3.2.6	Zdravý přístup církve vzhledem k rodinám	44
3.3	Rodina v prostoru farního/církevního společenství – spoluúčast rodin na formování budoucnosti farního společenství	45
3.3.1	Sen, kterému věřím, že by měl pozitivní dopad na církvev	45
3.3.2	Místo rodiny ve farnosti	46
3.3.3	Jak by se mohla projevit odpovědnost rodin za církvev ve farnosti?	47
3.3.4	Jaký další dopad by mohlo mít prohlášení: „Rodina = jádro církve.“	48
4	ZÁVĚR	52
	Zdroje	55

ÚVOD

Dosud nebyl dostatečným způsobem a s nasazením pojmenován potenciál, jak by katolická církev a také celé křesťanství mohlo žít skrze Boží lid, vyrůstající a žijící v rodinném prostředí. Nebylo tedy na rovině katolické (křesťanské) teologie, vycházející z podnětů II. vatikánského koncilu (1962-1965) dostatečně prozkoumáno, jaké je místo rodiny v životě církve, nejen co do „péče církevní hierarchie“ o rodiny, ale jaký je status rodiny jako generativního prostředí církve, tedy rodina jako spolunositelka zodpovědnosti za církve.

Z toho vyplývá, že je třeba zabývat se dosavadním stavem života katolické církve, kde se s rodinami sice počítá, ale tak samozřejmě, až se přestalo vnímat, že Boží lid je plodem rodičovského života¹. Záměrem mé práce je na základě analýzy podnětů synodálního procesu katolické církve v České republice, v rámci Synody o synodalitě s názvem *Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání*, a jejich další interpretaci doložit, že by bylo přínosné pro růst a zrání církve, aby rodiny měly legitimní platformu. Ta zatím nikdy v historii neexistovala jinak než pro jednotlivce. V rámci této platformy by se rodiny mohly vyjadřovat k aktuálnímu stavu a budoucímu směřování života katolické církve a nést za svá hledání uprostřed církve zodpovědnost. Situace v církvi se dnes jeví spíše tak, že rodinám není k tomu dáno dostatečné místo. Vůbec tím nemyslím osobování si autority, která z rozhodnutí Božího náleží „správcům Božích tajemství.“²

Cílem této mé práce tedy je srozumitelně zviditelnit slovy myšlenku, kterou jsem „zachytila“ při aktivním zapojení se do synodálního procesu v Ostravsko-opavské diecézi skrze práci farní synodní koordinátorky a členky diecézního synodálního týmu. Věnovala jsem se naslouchání a komunikaci s laiky i kněžími před i po ukončení synody na úrovni

¹ Z rodiny jsme všichni vyrostli, tedy já i ty jsme názorným příkladem toho, že Bůh zajišťuje rodinu nejen podmínkami pozemského života, ale i tajemstvím početí (u kterého je osobně a tvořivě přítomen) a následně vedením Božího Ducha skrze službu církve a tím vším umožňuje existenci církve do budoucna a chrání ji natolik svými dary, že brány pekla ji nepřemohou a bude věčná.

² Když občas rodiny podotknou, že by vnímaly na své cestě za důležité to nebo ono, tak to není uzurpování hierarchické autority v církvi, ani touha ji suplovat, ani nějak demokraticky „vyvažovat její rozhodnutí“. Je to jako v každé přirozeně normálně vyvážené rodině, kde děti touží po tom, aby je otec svou autoritou zaštiťoval a kde matka svou autoritou dává rodinné atmosféře mír a pokoj. A přesto je naprosto přirozeně přiměřené, když v oblastech, kde je to již možné a vhodné, se zeptá otec: „A jak to vidíš Ty?“ a bere to vážně.

farností, pročitání článků k synodě v Katolickém týdeníku, naslouchání synodních i jiných témat v náboženství pro dospělé, v kázáních, v literatuře, v TV Noe, při studiu synodálních podnětů naší diecéze, diecézních syntéz i národní syntézy. Všechny tyto zkušenosti a zdroje budu zohledňovat a z nich vycházet v následujícím textu své práce. Zcela jistě mě vzhledem k ní ovlivnil také život v manželství, 25 let na mateřské dovolené a srdce upřímně hledající Boží království.

Hlavní tezi této práce by proto bylo možno vyjádřit následovně: „Svatý otče Františku! Všimla jsem si, že máme v církvi mnoho zbožných teorií o rodině a rodinném životě, ale chybí nám jasné konstatování, že bytostnou součástí putující církve je rodina. V důsledku toho se vytrácí vědomí, že rodiny jsou podstatným jádrem farností, a tak se za jádro považuje třeba aktivní jedinec nebo struktura. A rodiny? Ty se bez jasné, praktické a respektované duchovní vize života rodiny v rámci farnosti soustředí na sebe, na práci a „chození do kostela“. Následně je obtížné v církvi rozpoznat, že problémy³ vyvstávající ze synodálního procesu jsou v zásadní míře problémy rodin.“

Věřím, že implementace této teze mé práce do učení a praxe života církve může mít pro církev dalekosáhlý praktický význam. Ale také vím, že v celém komplexu církve a hledání, co jí skutečně Duch svatý sděluje, není má práce nic víc než jen upřímným pokusem poskytnout podnět k dalšímu přemýšlení o aplikaci výsledků synodálního procesu, který probíhá.

Protože klíčovou záležitostí pro synodální církev, ke které směřuje celý proces Synody o synodalitě vyhlášený papežem Františkem, je dar smyslu věřících pro víru (lat. *sensus fidei fidelium*), v 1. kapitole své práce se věnuji objasnění pojmu „mysl pro víru“ včetně jeho biblických a teologických základů. V následující 2. kapitole odpovídám na otázky týkající se Synody o synodalitě *Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání* a v ní začleněného synodálního procesu (tj. konzultace Božího lidu),⁴ do kterého jsou zváni

³ *Národní syntéza-Synoda o synodalitě-Za církev synodální: společenství, spoluúčast.*

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/33330_33330/2022-07-22-narodni-synteza-podepsana.pdf [cit. 19.1.2023 8:40], dále v textu zkráceno na „NS“: „Konstatovali přitom, že národní synodální syntéza vyznívá kriticky a formuluje především bolesti, slabiny a chyby života církve, které je třeba hojit, očistit, popř. odstranit.“ In NS, s. 3.

⁴ František, *Apoštolská konstituce o biskupské synodě *Episcopalis communio** (15. září 2018), čl. 5 § 2 a čl. 6 § 1: „Přípravná fáze, kterou koordinuje generální sekretariát synody, má za cíl konzultaci Božího lidu o tématu zasedání synody. (...) Konzultace Božího lidu se děje v místních církvích, prostřednictvím biskupských synodů patriarchálních a vyšších arcibiskupských církví, rad starších a shromáždění představitelů církví *sui*

ke spolupráci všichni pokřtění katolíci, ale také kterýkoliv jiný člověk.⁵ Má bakalářská práce je vlastně odpovědí na pozvání a má v tomto smyslu i legitimní prostor k postupu až k tomu, který mě na cestu synodality pozval.

3. kapitola je tvůrčím pokusem vyjádřit své vnímání statusu rodin a jejich možného přiměřeného začlenění a tomu odpovídající spoluzodpovědnosti v rámci církve, a proto je tato kapitola jádrem práce. V části 3.1 se dívám na podněty syntéz ČR a výstupy z Ostravsko-opavské diecéze dle jejich obsahu a z aspektu rodin a řadím je do čtyř oblastí, které se objevují v každém dobře fungujícím společenství (struktura včetně hierarchie, jednotlivci, řád). Výsledkem této části je pak v pár větách ukryté poselství, jež se mi v takto uchopeném hledání vykrystalizovalo. V části 3.2 to, co jsem tak zahlédla, pak rozjímám, abych zvážila, zda to má skutečně zásadní význam. V části 3.3 pracuji na návrzích praktických kroků pro katolickou církev, které by ji mohly oživit.

V závěru práce s důvěrou nabízím pohled mé víry, podle něhož je možné nechat se obdarovat autentickou milostí Boží (která je vždycky Božím darem) přicházející do církve skrze rodiny v projevech radosti, pokoje a smysluplnosti lidského života.

iuris a biskupských konferencí.“

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/349_00349/180915-acta2020-apostolska-konstituce-episcopalis-communio.pdf.

⁵ Přípravný dokument XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody

Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání, s. 2.

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32511_32511/pripravy-dokument-synoda-2021-2023.pdf.

1 SENSUS FIDEI

Klíčovou záležitostí pro synodální církev⁶, ke které směřuje celý proces Synody o synodalitě 2021-2024 vyhlášený papežem Františkem, je vyjádření smyslu věřících pro víru ve všech diecézích katolické církve v celém světě. Proto je na místě si nejprve objasnit základy pojmu „mysl pro víru“, totiž objasnit biblické kořeny, historický vývoj a teologické zakotvení tohoto prvku, vycházejícího (na rovině katolické teologie 2. poloviny 20. století a v současných prvních desetiletích 21. století) z ekleziologie II. vatikánského koncilu. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* ve 2. kapitole tohoto textu potvrzuje a předkládá důležitost vnímání „všeobecného kněžství všech věřících“ a jejich spoluúčast na kněžském, prorockém a královském poslání Ježíše Krista.⁷

1.1 Pojem „mysl pro víru“ (*sensus fidei*)

K pochopení tohoto pojmu pomohou následující témata. Začínám tím, které se pokouší vystihnout, co je to „víra“. Dál se zamýšlím nad dispozicí věřících k poznání pravdy a k vydávání svědectví. Následně pokračuji zamyšlením nad poslušností víry, která spojuje jednotlivé věřící a podporuje jejich jednotu. Poté se dostanu k objasnění teologického principu *sensus fidei fidelium*.

1.1.1 Víra

Víra představuje základní a rozhodující odpověď na Kristovo evangelium a na Boží touhu přitáhnout k sobě všechny lidi, neboť on sám je Stvořitelem a Otcem všech lidí. Víra je úkonem důvěřování, tedy nejen přilnutím k určitému poselství, které má srozumitelný obsah, ale i existenciálním vykročením do náruče Otcovy a životem ve společenství Boží

⁶ Základní všeobecně dostupné informace k Synodě o synodalitě s názvem *Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání*, viz ve *Vademecum k synodě o synodalitě*, s. 5. Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32503_32503/vademecum-synoda-cz-fin.pdf [cit. 19.1.2023 9:20], dále zkráceno na „Vademecum“: „Toto celosvětové pozvání všech věřících je první fází XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody, jehož téma zní „Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání“.

⁷ LG 10.

Trojice.⁸ Jako taková je rovněž darem Ducha svatého. Přijetím Ducha pravdy jsou věřící disponováni⁹ k poznání pravdy a k tomu, aby jí vydávali svědectví.¹⁰

1.1.2 Poslušnost víry

Právě díky poslušnosti víry (svobodné a chtěné podřízenosti tomu, čemu „já věřím“ i „my věříme“)¹¹ jsou věřící schopni rozpoznávat učení, jež přijímají jako autentické a jako pocházející od samotného Ducha, a žít ve shodě s ním. Smysl pro víru je oním nadpřirozeným poutem v srdcích lidí, které je Božím darem daným pro celou církev (Boží lid), k potvrzení poslání církve být svátostí spásy a zárodkem jednoty celého lidstva.¹²

1.1.3 Sensus fidei fidelium

Latinský teologický pojem *sensus fidei fidelium* se překládá se jako „smysl pro víru celého Božího lidu“. Jedná se o jakýsi „duchovní instinkt“ darovaný Duchem svatým, který činí příslušníky církve přemýšlejícími s církví a rozlišujícími, co je v souladu s apoštolskou vírou a v duchu evangelia.¹³

Tento výraz se ve formální nauce církve nachází až po II. vatikánském koncilu (1962–1965). Do té doby se po několik století nechápala církev tolik jako celek věřících (*congregatio fidelium*), ale spíše jako tělo složené ze dvou nestejně rozložených skupin. Tedy na ty, kteří přijali svátostné svěcení (tzv. *Ecclesia docens*), tvořící kvantitativně malou část křesťanů, a oproti tomu většina těch, kteří v průběhu staletí začali být označováni jako „laici“ (tzv. *Ecclesia discens*), tedy ti, kteří jsou hierarchií vedeni v životě víry a církevní nauky. To se tedy změnilo a nově se začalo pohlížet na církev jako

⁸ *Katechismus katolické církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, čl. 142-184 (dále zkráceno na KKC).

⁹ Jer 31,33: „Svůj zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce.“

¹⁰ Sk 1,8: „... dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země.“

¹¹ Viz KKC, čl. 144-149.

¹² Viz LG 1.

¹³ Mezinárodní teologická komise, *Sensus fidei v životě církve* (2014), Praha: Krystal OP, 2015, čl. 3: „Jako teologický pojem se *sensus fidei* vztahuje ke dvěma skutečnostem, které jsou spolu vzájemně úzce spjaty. V prvním případě se jedná o církev, která je ‚sloup a opora pravdy‘, ve druhém se zase jedná o jednotlivého věřícího, jenž přísluší k církvi prostřednictvím iniciačních svátostí, účastní se ve víře a životě církve zejména skrze pravidelné slavení eucharistie. Na jedné straně se *sensus fidei* vztahuje k osobní schopnosti věřícího, díky níž v rámci církevního společenství rozpoznává pravdy víry, na druhé straně se *sensus fidei* vztahuje

na celek Božího lidu: „Subjektem víry je celek Božího lidu, který pod vedením Ducha svatého potvrzuje Boží slovo.“¹⁴

S tímto souvisí hlubší interpretace např. také dogmatu o neomylnosti papeže I. vatikánského koncilu (1869–1870).¹⁵ Církev prohlašuje, že neomylnost papeže, který ze své moci potvrzuje Boží slovo, je výrazem neomylnosti církve jako celku. Neomylnost papeže existuje výlučně díky nutnosti mít možnost v rozhodujících situacích tuto neomylnost církve jako celku vyjádřit a navenek projevit. Tuto neomylnost garantuje vedení Božím duchem.

Církev nahlížená jako celek s potenciálem neomylnosti díky obdarování Duchem svatým se rozvíjí v linii stejného mínění, které se nachází na řadě míst již od počátků křesťanství: „Vy jste tělo Kristovo a každý z vás je jedním z jeho údů.“¹⁶

Biblické citace odkazují na církev, jež je Kristovým tělem a jeho nevěstou, a čteme v nich také, že kdo miluje církev, miluje sebe. Přijetí Božího Slova vyžaduje odpověď celé lidské osoby¹⁷: „Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!“¹⁸

1.2 *Biblické a teologické základy smyslu pro víru*

1.2.1 *Biblická svědectví*

Sensus fidei fidelium provází církev od apoštolských dob, je Božím darem, nikoliv invencí lidského (křesťanského) ducha.¹⁹ Prvním křesťanským společenstvím byla tato blízkost

k církevní komunitě. Jedná se o smysl pro víru samotné církve, jehož prostřednictvím církev rozpoznává svého Pána a hlásá jeho slovo.“

¹⁴ Mezinárodní teologická komise, *Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2013, čl. 33.

¹⁵ Viz Martina Pavelková, „Dogma o papežském primátu a neomylnosti na 1. vatikánském koncilu“, in, *Dokumenty Prvního vatikánského koncilu*, Karel Skalický (ed.), Praha: Krystal OP, 2006, s. 39-53.

¹⁶ 1 Kor 12, 27. Také Ef 5, 21-32: „V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým: ženy svým mužům jako Pánu, protože muž je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve, těla, které spasil. Ale jako církev je podřízena Kristu, tak ženy mají být ve všem podřízeny svým mužům. Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem; tak si on sám připravil církev slavnou, bez poskvrny, vrásky a čehokoli podobného, aby byla svatá a bezúhonná. Proto i muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo. Kdo miluje svou ženu, miluje sebe. Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živí je a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údý jeho těla.“

¹⁷ MTK, *Sensus fidei v životě církve*. Praha: Krystal OP, 2015, s. 27.

¹⁸ Mk 12,30

¹⁹ Srov. LG 12: „Celek věřících, kteří mají pomazání od Svatého, se nemůže mýlit ve víře. Tuto svou neobyčejnou vlastnost projevuje prostřednictvím nadpřirozeného smyslu pro víru celého lidu, když ,od

Božího Ducha přirozená a v praxi života akceptovaná. V Písmu svatém se tento latinský pojem neobjevuje, protože takto byl definován mnohem později. Podobně jako se v něm neobjevuje pojem: Boží Trojice, očistec..., přestože jsou to výrazy čistě biblické. Příklady uplatňování všeobecného souhlasu ve věcech víry v prvokřesťanském společenství nacházíme tyto:²⁰

a. Otázka inspirace biblických knih

Cít pro víru nechal spontánně v nově vznikající a rozvíjející se církvi ukotvit vědomí o tom, že knihy Starého zákona jsou inspirovány Bohem. Podobně bylo všem jasné a současně všemi přijímáno, že čtyři evangelia a listy apoštolů včetně knihy Zjevení svatého Jana nesou stejnou pečeť autorství Božího Ducha jako knihy starozákonní. A to vše bez direktivního vyjádření magisteria. Tato jednota ve vnímání původu Svatých písem vyrostlá ze *sensus fidei* trvala více méně po dobu šestnácti století, kdy se teprve hledala „vědecká“ zdůvodnění pro toto všeobecné přesvědčení veškerého Božího lidu, a to na Tridentuském koncilu (1545-1562).²¹

b. Projevy důvěry v *sensus fidei* v běžné problematice života

Způsob volby sedmi jáhnů v prvokřesťanském prostředí dokládá *sensus fidei* prvotní církve. Prostřednictvím rozhodnutí „veškerého množství lidu“ Duch Boží označí vhodné kandidáty jáhenské služby.²² Fakt, že to „veškeré množství lidu“ udělalo, zase dokládá, že i ono mělo tuto citlivost víry, že je to dobrá cesta a dobrý způsob v Duchu svatém.

c. Uplatnění citu pro víru při volbě apoštola (dnes by šlo o biskupa²³)

Způsob volby apoštola Matěje²⁴ dokládá společně vyzrálý cit pro víru, který dává pevnou víru v to, že pro upřímnou modlitbu²⁵ a skrze synodální souznění promluví Boží Duch.²⁶

biskupů až po poslední věřící laiky‘ dává najevo svůj obecný souhlas ve věcech víry a mravů. Tento smysl pro víru probouzený a udržovaný Duchem pravdy působí, že Boží lid – pod vedením posvátného učitelského úřadu církve, který věrně poslouchá – nepřijímá už pouze lidské slovo, nýbrž skutečně slovo Boží, neúchylně k ‚víře jednou provždy křesťanům svěšené‘, proniká do ní stále hlouběji správným usuzováním a stále plněji ji uplatňuje v životě.“

²⁰ Viz MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 36. MTK, *Synodalita v životě a poslání církve*, s. 57-64.

²¹ *Dokumenty tridentského koncilu*, Ignác Antonín Hrdina (ed.), Praha: Krystal OP, 2015.

²² Sk 6,5: „Celé shromáždění s tímto návrhem rádo souhlasilo, a tak zvolili Štěpána, který byl plný víry a Ducha svatého, dále Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parména a Mikuláše z Antiochie, původem pohana, který přistoupil k židovství.“

²³ Jan Balík, „Synodalita pohledem papeže Františka“, *Teologické texty* 2014/1, s. 4: „Další pojem, který byl teology použit, je ‚kolegialita‘, která vyjadřuje, že všichni biskupové jsou pokračováním Dvanácti“.

²⁴ Sk 1, 15-20

²⁵ Lk 8,7-8

Lze si zde všimnout, že „synoda prvních apoštolů (biskupů spolu s papežem) a její závěry“ nejsou v rozporu se společnou synodální vnímavostí křesťanů. Tento krok byl se samozřejmostí akceptován a navždycky tak je Matěj veškerou církví respektován jako apoštol.

1.2.2 Období patristické

Ze samotného principu, že Kristova církev je pro všechny národy, pro všechny kultury, civilizace a pro všechny generace, je nutné předpokládat její rozvoj po stránce poznání o Bohu a jeho stvoření a jeho „vtělování“ do konkrétní kultury. To ovšem nutně předpokládá nějaký bezpečný referenční bod,²⁷ který dá jistotu putování církve dobrým směrem. Panovalo přesvědčení, že takovýmto pevným bodem je společná víra církve.

„Obecný souhlas křesťanů nabývá povahy normy při rozlišování apoštolské víry“²⁸... „věřící lid jako celek se nemůže mýlit v záležitostech víry, a to proto, že obdržel od Krista pomazání, tedy Ducha svatého, který byl tomuto lidu přislíben a uděluje mu schopnost k rozpoznávání pravdy.“²⁹

1.2.3 Středověk

Středověk je dobou definování řady článků víry (otázka reálné přítomnosti Krista v eucharistii, tajemství patření v plné blaženosti před dnem posledního soudu, rozvoj víry v neposkvrněné početí Panny Marie...). Význam *sensus fidei* nabývá na síle: „Nešlo o to, že by (věřící) byli přímo dotazováni na své mínění nebo byli žádáni o radu, přijímalo se však jejich svědectví, bral se ohled na jejich citění.“³⁰ Přestože tedy samotný pojem *sensus fidei* žil v církvi jako samozřejmá realita od jejího počátku, k jeho systematickému rozpracování na způsob „terminus technicus“ dochází až v tomto období – středověku.

²⁶ Lk 11,13: „Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec z nebe dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí!“

²⁷ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 34.

²⁸ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 34. Augustin (354-430): „O tom, co celá církev zachovává, aniž by to bylo ustanoveno koncily, a přece je to trvale zachovááno, se zcela po právu má za to, že to pochází od autority apoštolů.“ Jan Kasián (360-435) měl za to, že universální souhlas věřících představuje dostačující argument k odmítnutí heretiků.

²⁹ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 34-35.

³⁰ Srov. MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 37.

„Učitelé doby scholastiky uznávali, že církev jakožto *congregatio fidelium* (shromáždění věřících) se nemůže mýlit v záležitostech víry, protože církev je poučována Bohem, sjednocena s Kristem jako svou hlavou, a protože v ní přebývá Duch svatý.“³¹

1.2.4 Doba katolické reformy a následná doba

Protestantismus lze považovat za plod přirozených vyvažujících tendencí proti příliš autoritářskému církevnímu režimu. Jeho charakteristikou je přikládání důrazu na osobní mínění na úkor zásad křesťanského života stabilizovaného úctou k Písmu a Tradici, což přineslo nárůst volnomyšlenkářství. Reformace proto vedla, na poli katolicismu, k jednoznačnému vymezení se vůči destruktivnosti takovýchto postojů. A tak *sensus fidei* vedl ke svolání Tridentského koncilu roku 1545.

„Je skutečností, že Tridentský koncil opakovaně odkazoval na soud církve jako celku, když bránil články katolické nauky odmítané reformací“: „Cokoli je nyní v církvi dokládáno společným souhlasem věřících, což by žádná lidská moc nemohla dosáhnout, to nevyhnutelně vyplývá z apoštolské tradice“.³²

1.2.5 Devatenácté století

Jak tvrdí dokument Mezinárodní teologické komise *Sensus fidei v životě církve*, devatenácté „století představuje rozhodující období, v němž došlo k vypracování nauky o *sensus fidei fidelium*.“³³ Znovu tak byl v tomto období položen velký důraz na aktivní roli celé církve včetně laiků, v rámci uchování a předávání víry církve.

A tak tehdejší teologové, např. Johann Adam Möhler, John Henry Newman a Giovanni Perrone, v kontextu přípravy definování dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie (1854) oživují patristické a raně středověké pojetí církve jako *congregatio fidelium*, ve které vedení Duchem svatým k rozlišování pravdy a živé Tradice není omezeno pouze na roli pastýřů (biskupů), ale všech pokřtěných: *conspiratio pastorum et fidelium*.³⁴

³¹ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 37.

³² MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 39. (Také M.CANO, *De locis theologicis*, kniha 1 V, kap. 3, s.117)

³³ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 41.

³⁴ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 45.

Tento vývoj v porozumění *sensus fidei fidelium* se děje v 19. století současně na pozadí vyjasnění a deklarování nezbytnosti neomylné autority, která by střežila církev v pravdě. K tomu dochází v průběhu I. vatikánského koncilu dogmatickou konstitucí *Pastor aeternus* potvrzující neomylnost papežského magisteria.³⁵

1.2.6 Dvacáté století

Velmi zásadní pohled *sensus fidei* předkládá II. vatikánský koncil svolaný r. 1962, který potvrzuje vnímání všech předchozích staletí.

„Dokument *Lumen gentium* popisuje, jak Kristus vykonává svůj prorocký úřad nejenom prostřednictvím pastýřů církve, ale také skrze věřící laiky³⁶ tedy necht' panuje jedinečný soulad mezi představenými a věřícími.“³⁷

V tomto ohledu jsou klíčovými dokumenty dvě věroučné konstituce II. vatikánského koncilu: *Lumen gentium* a *Dei verbum*. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* vyjasňuje stejnou křestní důstojnost všech věřících a jejich obdarování smyslem pro víru a dalšími charizmaty Božího lidu.³⁸ Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, publikovaná o rok později jako jeden z posledních koncilních dokumentů (dne 18. 11. 1965), vyjasňuje, jak se tento *sensus fidei fidelium* podílí konkrétně na rozvoji živé Tradice církve, když vyjmenovává *sensus fidei fidelium* jako jeden z referenčních bodů rozvoje církevní tradice.

Tato apoštolská tradice prospívá v církvi s pomocí Ducha svatého. Vzdůstá totiž chápání předaných věcí a slov, a to jak přemýšlením a studiem věřících, kteří je uchovávají ve svém srdci, tak hlubším pochopením duchovních skutečností z vlastní zkušenosti, tak také hlásáním těch, kteří s poslušností v biskupském úřadě přijali bezpečné charisma pravdy.³⁹

³⁵ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 45.

³⁶ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 49.

³⁷ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 50.

³⁸ Viz LG 12.

³⁹ DV 8.

Z novějších pojednání má velmi instruktážní ráz prohlášení Jana Pavla II. ve *Familiaris consortio* (1981).

„Papež k tomu říká, že *sensus fidei* nespočívá pouze a nezbytně v konsensu věřících. Je na pastýřích církve, aby podporovali smysl pro víru ve všech věřících, aby bděli a svou autoritou posuzovali pravost jeho výrazů, aby vychovávali věřící ke stále zralejšímu rozlišování podle evangelia.“⁴⁰

Tato formulace se zdá být velmi precizním omezením a vyjasněním rozdílu mezi prostým „veřejným míněním věřících“ a jejich nadpřirozeným smyslem pro víru. Ten je na druhé straně samotným papežem Janem Pavlem II. zdůrazněn v Apoštolské exhortaci *Christifideles laici*, podle níž mají všichni věřící svůj aktivní podíl na Kristově trojím úřadu, tj. na poslání kněžském, prorockém a královském.⁴¹

1.2.7 Dvacáté první století

První dvě desetiletí 21. století, naší současnosti, vyjadřují, že téma *sensus fidei* je v životě katolické církve jedním z nejdůležitějších (nejpalčivějších) témat, které potřebuje vlastní vyjasnění, čímž má být přispěno k aktualizaci učení II. vatikánského koncilu o Božím lidu, církvi. Z nejdůležitějších dokumentů zabývajících se teologickým vyjasněním a praktickým uplatňováním nadpřirozeného smyslu pro víru věřících, na které již bylo odkazováno výše v textu, je třeba vyzdvihnout dva dokumenty Mezinárodní teologické komise.

Tím prvním je dokument *Sensus fidei v životě církve*, publikovaný v roce 2014. Tento dokument lze zařadit do širšího pole katolické teologie, ve které se ukazuje, že „problematika smyslu pro víru se týká ekleziologie, konkrétně teologie laikátu a jeho poměru k hierarchii“ a také „vlastní role ordinovaných pastýřů“. Dále zde „stojíme před klíčovou otázkou metody aplikované v katolické teologii. Do hry pochopitelně vstupuje také otázka interpretace zjevení a Tradice, tedy specifická teologická hermeneutika.“ S tím

⁴⁰ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 51.

⁴¹ Viz Jan Pavel II., *Apoštolská exhortace o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě Christifideles laici* (30. prosince 1988), čl. 14.

vším samozřejmě velmi úzce souvisí „pastorální teologie i problematika naplňování misijního povolání a poslání každého pokřtěného v rámci církve.“⁴²

Druhým dokumentem, který je v této souvislosti nutné zmínit, je dokument Mezinárodní teologické komise *Synodalita v životě a poslání církve* (2018), který lze chápat jako rozvinutí předchozího uvedeného dokumentu a aplikaci teologického principu *sensus fidei fidelium* do praxe života církve, tj. do jejího synodálního chápání.

„Synodalita (...) označuje specifický způsob života a působení (*modus vivendi et operandi*) církve jakožto Božího lidu, jenž konkrétním způsobem projevuje a uskutečňuje své bytí společenstvím: na společném putování, při společných setkáních a při aktivní účasti všech svých členů na evangelizačním poslání církve.“⁴³

Zatímco tento dokument Mezinárodní teologické komise představuje „teoretický základ“ synodální proměny církve, v současných letech (od 2021) jsme nejen svědky, ale jsme přímo vyzýváni k tomu, abychom byli aktivními účastníky v nadcházející synodální proměně církve, a to prostřednictvím synodálního procesu v rámci Synody o synodalitě *Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání* (2021-2024). *Sensus fidei fidelium* je tak díky úsilí o synodální církev zakoušen v praxi.

Z osobní vnímavosti v zapojení se v synodálním procesu nemohu konstatovat, že by spolupráce s Duchem svatým byla věřícím srozumitelná. Kolikrát šlo teprve o učení se, že ten druhý nám má co říct.

Když při setkání vedoucích synodních skupin v katedrále v Ostravě při uzavírání syntézy diecéze vystoupil zástupce laiků s výzvou: „Otevřené, otevřené, otevřené diskuze o dobrovolném celibátu,“⁴⁴ nemohla jsem si neuvědomit, že (nejen) podněty z dobrovolného celibátu odkazují pouze na nějaký problém v církvi, ale že *sensus fidei* je něco víc. Proto je nutností být zakotvený v Bohu, v modlitbě a hledání jeho království.

⁴² Předmluva C.V. Pospíšila *Sensus fidei jako kořen prorockého poslání každého pokřtěného*, in MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 8.

⁴³ MTK, *Synodalita v životě a poslání církve*, čl. 6.

⁴⁴ Záznam z výsledků ze setkání synodních koordinátorů Ostravsko-opavské diecézi v katedrále v Ostravě dne 1.5.2022, kterého jsem se osobně zúčastnila.

1.3 Smysl pro víru v životě křesťana

„O autentickém smyslu pro víru rozhoduje primárně kvalita víry a života z ní.“⁴⁵ Cit pro zdravou víru⁴⁶, zdravou nauku a zdravý život je v první řadě něco, co Duch Boží odvážně vložil do srdce člověka při křtu svatém. Nejde tedy zcela jistě jen tak o nějaký pocit. Spíše o schopnost vidění v souvislostech živého vztahu vůči Bohu i vůči člověku, který je obrazem Boha.

V míře své upřímnosti a v opření se o Boží slovo a o blízkost Ducha svatého v modlitbě tak člověk dokáže rozklíčovat, čím se nese to nebo ono prohlášení⁴⁷ nebo ten či onen způsob života. A není pak nemožné to spontánně odlišit od moře různých výroků, které vyrůstají ze sebestředné citlivosti pro zisk, vychytralost, popularitu, lež, přetvářku... Protože v tom však všichni teprve dozráváme, je moudré aplikovat při hledání pravdy tento výrok, který poukazuje na potřebu velké pokory⁴⁸ všech odsopdu až nahoru:

„Bůh skutečně působí v celém lidu, který shromáždil. Proto ,celek věřících, kteří mají pomazání od Svatého, se nemůže mýlit ve víře. Tuto svou neobyčejnou vlastnost projevuje prostřednictvím nadpřirozeného smyslu pro víru celého lidu, když ,od biskupů až po poslední věřící laiky‘ dává najevo svůj obecný souhlas ve věcech víry a mravů.“⁴⁹

A tak je na místě úcta a vděčnost, když právě v tomto vnitřně dezintegrovaném století, které by všechno chtělo vypočítat, naprogramovat a nastavit podle vlastního volnomyšlenkářství nebo podle vlastních tužeb a prožívání, či prostě podle vlastního osobního vkusu, řekne papež František v touze po zdravé víře a zdravé inkulturizaci: „Chci slyšet hlas Božího lidu.“⁵⁰

⁴⁵ MTK, *Sensus fidei v životě církve*. Praha: Krystal OP, 2015, s. 9.

⁴⁶ Tit 1,13: „Proto je přísně kárej, aby měli zdravou víru a nedrželi se židovských bájí a příkazů lidí, kteří se odvracejí od pravdy.“

⁴⁷ 1. Jan 4,1: „Milování, nevěřte každému vnuknutí, nýbrž zkoumejte duchy, zda jsou z Boha; neboť mnoho falešných proroků vyšlo do světa.“

⁴⁸ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 79: „Pokora se prožívá, když člověk trvalým způsobem přijímá pravdu víry, službu pastýřů a vnímá potřeby věřících, zejména těch slabších.“

⁴⁹ LG 12.

⁵⁰ *Vademecum*, s. 40: „Je důležité učinit vše pro to, abychom naslouchali hlasu každého člověka, zvláště těch, kteří jsou vyloučeni na okraj společnosti.“

Sensus fidei můžeme vidět v autentické podobě na životě svatých a také na těch, kteří putují tímto světem s pokojným srdcem a tichou radostí⁵¹ z nalezení pokladu spásy⁵².

K autentické účasti na *sensus fidei* je tedy nevyhnutelnou dispozicí účast na životě církve (vytrvalost v modlitbě, aktivní podílení se na liturgii, pravidelné slavení svátosti smíření, touha po životě ve skutečné moudrosti⁵³, život podle pravdy a v lásce⁵⁴...) a postoj aktivní solidarity s církví. Tedy cítit, prožívat a vnímat v souladu s církví včetně přilnutí k magisteriu.

Takového obecného souhlasu (*consensus universalis*) není možné nikdy dosáhnout, pokud se celek věřících (*universitas fidelium*) skládá současně z těch, kdo učení magisteria s vírou přijímají, i z těch, kdo se mu vzpírají.⁵⁵

Proč? Především proto, že se k tomuto souhlasu nedozrává respektováním demokratického hlasování většiny nebo respektováním „chytřejších“, ale pokorným souzněním s hlubinami Boží Trojice přítomné v srdci člověka. V tomto se současně ukrývá tajemství poctivě neseného života⁵⁶, kdy ve vědomí Boží přítomnosti a ve vděčném souznění s jeho církví, tajemnou nevěstou Kristovou,⁵⁷ putujme společně do Božího království.

Pravost *sensus fidei* tedy může zastínit opomenutí, že univerzalita shromážděných má v Božím lidu též i diachronní rozměr. A to je důvod, proč je tak důležité být citlivý na to, že Pravdy víry vycházejí od Boha směrem k lidem, nikoli naopak. Takováto moudrost totiž vylučuje prosazování většinového názoru.

Tedy otevírání se synodalitě není totéž jako demokratizace církve.

⁵¹ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 79: „Tyto dary se projevují především na duchovní, a nikoli na psychologické nebo emotivní rovině.“

⁵² Srov. Mt 13,44-46: „Království nebeské je jako poklad ukrytý v poli, který někdo najde a skryje; z radosti nad tím jde, prodá všechno, co má, a koupí to pole. Anebo je království nebeské, jako když obchodník, který kupuje krásné perly, objeví jednu drahocennou perlu; jde, prodá všechno, co má, a koupí ji.“

⁵³ 1Kor 1,25 a dále: „Pošetilá Boží věc je moudřejší než lidé a slabá Boží věc je silnější než lidé. Jen se podívejte, bratři, komu se u vás dostalo povolání! Není tu mnoho mocných, ani mnoho urozených. A přece: ty, které svět pokládá za pošetilé, vyvolil si Bůh...“

⁵⁴ Srov. Ef 4, 15: „Buďme pravdiví v lásce, ať ve všem dorůstáme v Krista.“

⁵⁵ Srov. Tomáš Klíč, „Sensus fidei – referenční bod katolické teologie“, in *Studia Theologica* 15/4 (2013), s. 163.

⁵⁶ Flp 3,14-16 „...a běžím k cíli, abych získal cenu, k jejímuž dosažení tam nahoře, v Kristu Ježíši, nás povolává Bůh... a jestliže v některém ohledu smýšlíte jinak, i to vám objasní Bůh. A ať jsme již dospěli kamkoli, kráčejte zatím tímž směrem“.

⁵⁷ Lk 10,16: „Kdo slyší vás, slyší mne, a kdo odmítá vás, odmítá mne; kdo odmítá mne, odmítá toho, který mě poslal.“

„Je dokonce myslitelná i tak mimořádná situace, ve které by se *sensus fidei* projevil skrze odvážné vyznání izolovaných světců, zatímco obecné mínění věřících by konvenovalo směrem k naukám, které nejsou v souladu s apoštolskou Tradicí.“⁵⁸

Z praxe komunikace v synodních skupinkách bylo zřejmé, že vzájemným nasloucháním se *sensus fidei* přítomných posiluje.

V běžném církevním životě se lze ovšem jednoduše setkat s oslabujícím prvkem *sensus fidei*, kdy se pohlíží na víru druhého jakoby s určitou rezervovaností,⁵⁹ která brání milosti Boží přicházející ve formě inspirace skrz svědectví bližního.⁶⁰

Zkrátka a dobře, hlubší zamyšlení nad tajemstvím smyslu pro víru je příležitostí ke zpytování svědomí pro každého z nás křesťanů.⁶¹

⁵⁸ Tomáš Klíč, „Sensus fidei – referenční bod katolické teologie“, in *Studia Theologica* 15/4 (2013), s. 165.

⁵⁹ Podněty z první fáze synody na úrovni farností v Ostravsko-opavské diecézi.

Dostupné na: <https://forms.office.com/Pages/DesignPage.aspx?fragment=FormId%3DVVbagMAOCK-BP9cNbfYtS->

DFPjfQVmBDkKKS6Qq8J_BUQUNSMjlUQVRTUkZBWUdYT05TM0hFTTlzM4u%26Token%3D83da9469a29745eaba120b2b37c1429b [cit. 19.1.2023 8:40]: „Někteří vnímáme, že si navzájem nevěříme víru, díky posuzování se navzájem, domněnkám a překrouceným řečem, špatným řečem o kněžích, nespravedlivému dělení majetku v rodinách, neshodám názorů o víře a životním stylu křesťana, neradosti z víry, nevědomí o závislosti na Bohu a svátostech.“ Dále jen: Podněty DOO.

⁶⁰ Příklad ze života pro představu, co tím myslím: Byla mše sv. ve všední den, s málo lidmi, docela se znajícími a u oltáře byli 2 kněží. Hlavní celebrant ve snaze přípravy ke kajícímu postoji mluvil o tom, jestli lze skrz víru být šťastný a pak se u toho podíval očima na konkrétního člověka. Ten odpověděl statečně a velmi upřímně: „Já si myslím, že jsem dneska skutečně šťastný, já jsem dnes celý den svěřoval všechno Pánu Bohu a prožíval jsem, jak je se mnou a že mi to dává najevo i tím, jak se mi ten den hezky skládal i v tom, co bylo nenaplánovatelné.“ Přísluhující kněz měl u toho naprosto kamennou tvář. Až na to přišla řeč další den, nezúčastněně se tomu zasmál a okomentoval to tím, že to znělo učebnicově. Možná, že kdyby odpověď vzal kněz vážně, tak by to znamenalo změny uvnitř vlastního srdce i ve vnějších přístupech. A tak se místo „nahrávky“ na společné cestě raději zakopne o druhého. Nejde o to, že se jednalo v uvedeném příkladu o kněze. S takovýmto jevem nepřipravenosti věřit druhému jeho víru nebo taky necitlivost k projevům svatosti se lze setkat běžně a limituje to naši duši.

⁶¹ MTK, *Sensus fidei v životě církve*, s. 14.

2 SYNODA O SYNODALITĚ (2021-2024⁶²)

2.1 Proč byla vyhlášena Synoda o synodalitě?

Celá církev žije ve světě plném rozporů. Z rozporů, které pozvolna vyhnívají z následků prvotního hříchu i z následků našich osobních hříchů a hříchu Ďábla a všeho, co z nesouznění s Bohem pramení. Ale povoláním církve (tedy těch, kdo ji tvoří), kromě jiného, je s odevzdaností Bohu svět milovat a sloužit mu, tak jako Bůh miluje všechno, co stvořil.⁶³ To však vyžaduje neustálé osobní a společné obrácení. Vyhlášením Synody papež volá ke spolupráci všechny pokřtěné katolíky, neboť všichni jsme spoluzodpovědní za církev a církev nelze tvořit jako „sumu individualit“, ale pouze jako živé společenství.⁶⁴

2.2 Kým a kdy byla vyhlášena, jaký je její harmonogram?

V uvědomování si neustálé obnovy a uzdravování církve inicioval papež František synodální proces celého Božího lidu. Ten prochází od začátku do konce různými fázemi. Ta první – dotazování lidí, zahájená v říjnu 2021, se již odehrála, a to na úrovni farností, kde se tvořily synodní skupinky a v modlitbě a naslouchání vedly diskuzi na synodální témata. Své závěry skupiny zaznamenaly do online formulářů a zaslaly je diecézním koordinátorům do Popeleční středy 2. 3. 2022. Dál s přispěním diecézního týmu probíhaly práce v diecézích, kde z farních výstupů vypracovali diecézní koordinátoři diecézní syntézy⁶⁵, nejpozději do 15. 5. 2022. Všechny diecéze je následně zasílaly Národnímu synodálnímu týmu. 6. 7. 2022 proběhlo setkání na Velehradě s prezentací a doplněním podnětů, díky nimž byla národní syntéza dopracována a odeslána do 22. 8. 2022 na Generální Sekretariát Synody biskupů.

⁶² Filip Breindl, „Více času na synodu“, *Katolický týdeník*. Praha, 2022, č. 43, s. 1.

⁶³ Srov. Mdr 11,22- 12,2

⁶⁴ KKC, čl. 340.

⁶⁵ Diecézní syntézy z osmi diecézí v ČR jsou dostupné na: https://www.cirkev.cz/syntezy-dieceznich-fazi-synodalniho-procesu-synody-2021-2023_10161 [cit. 19.1.2023 8:40].

V době psaní této bakalářské práce se církev nachází v kontinentální fázi synodálního procesu. V říjnu 2023⁶⁶ a v říjnu 2024 vyvrcholí dvojím shromážděním biskupské Synody o synodalitě.

2.3 Co to vůbec je synoda?

Papež si přeje církev, která dýchá stejně jako Pán Ježíš a apoštolové. Tzn. přeje si církev synodální. Řecké slovo „syn-hodos“ znamená být spolu na cestě.⁶⁷ Co tím svatý otec František myslí? Komunikovat mezi sebou v církvi způsobem jako Pán Ježíš a apoštolové. Neboť cit pro víru, co do nauky i co do stylu života, přítomný uprostřed Božího lidu, je blíže Pravdě než samotný pohled hierarchie.⁶⁸

2.4 Jak komunikovali Pán Ježíš a apoštolové?

Ježíš a apoštolové tvořili společenství lidí, ve kterém existovaly jasné mantinely, kde autorita měla „poslední slovo“, ale současně všichni žili ve vzájemném respektu a úctě a držela je v jednotě oddanost ze strany podřízených stejně jako oddanost Pána Ježíše vůči apoštolům.

2.5 3 hlavní témata synody

Výzva papeže směřuje k osobnímu uvědomění si, že

- i já patřím od křtu do společenství lidí se vzájemným nasloucháním (základem je námi sdílený *sensus fidei*),
- službou – spoluúčast,
- převzetím odpovědnosti svědčit o Boží lásce – poslání.

Tato tři témata vycházejí z pohledu na Boží Trojici jako na první společenství „první synodu“ – Otec, Syn a Duch svatý je prožívají.

⁶⁶ Vademecum, str. 9, odstavec 1.4

⁶⁷ Jaroslav Brož. „Synodální církev je ‚cesta za Ježíšem‘“, *Katolický týdeník*. Praha, 2021, č. 43, s. 10.

⁶⁸ LG 12: „Věřící se jako celek nemohou mýlit ve víře, neboť mají pomazání od Ducha Svatého. Tuto svou neobyčejnou vlastností projevují v nadpřirozeném smyslu pro víru celého lidu, když všichni, od biskupů až po poslední věřící laiky, projevují svůj obecný souhlas ve věcech víry a mravů. Tento smysl pro víru, buzený a živený Duchem pravdy, způsobuje, že Boží lid – pod vedením posvátného učitelského úřadu, jemuž je věrně oddán – přijímá už nikoli lidské slovo, nýbrž skutečně slovo Boží, neúnavně se drží víry, která byla jednou provždy křesťanům svěřena, správným usuzováním do ní stále hlouběji proniká a stále plněji ji uplatňuje v životě.“

Citlivost k Duchu svatému, který je v synodálním procesu alfou i omegou, provází vděčnost za přátelství s Pánem Ježíšem, ochota ze srdce odpouštět, touha po stále přítomnosti Boží, úsilí o stále napojení na Boha skrze modlitbu, ochota a odvaha dívat se na věci kolem sebe pohledem Božího slova, vážení si všech darů přirozenosti, ale současně neustálé učení se všechno považovat za brak ve srovnání s oním nesmírně cenným poznáním Ježíše Krista, a to ukřižovaného.⁶⁹

2.6 Hlavní otázky ke konzultacím

V metodice určené pro práci ve farních synodních skupinkách se uvádí 10 rozvinutých bodů sloužících jako pomůcka ke komunikaci.⁷⁰ Dá se v nich zahlédnout také osa či „desatero“ synodality. Znějí:

1. Na společné cestě
2. Naslouchat
3. Ujmout se slova
4. Slavit
5. Spoluodpovědnost za misijní poslání
6. Vést dialog v církvi a ve společnosti
7. S jinými křesťanskými denominacemi
8. Autorita a spoluúčast
9. Rozlišovat a rozhodovat
10. Formovat se v duchu synodality.⁷¹

V každém zdravém společenství a v každém společném zamýšlení se je pestrost názorů žádoucí. V názorech druhých je snaha hledat semena pravdy.⁷² Zvlášť nutná je pozornost vůči lidem, pro které je účast a odpovídání obtížné. Pokud se společenství rozhádá, něco je špatně. I když lidi dělí nějaký pohled, neměl by to být důvod k povýšenosti, vymezení se

⁶⁹ Flp 3,8: „A vůbec všecko pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všecko. Pro něho jsem všecko ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře, abych poznal jej a moc jeho vzkříšení i účast na jeho utrpení.“

⁷⁰ Podpůrné materiály pro synodální proces v diecézích, „Hlavní otázky pro synodální konzultační setkání“. Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/06-hlavni-otazky-pro-synodalni-konzultacni-setkani.pdf [cit. 19.1.2023 8:40].

⁷¹ Vademecum, s. 29-31, odstavec 5.3.

⁷² Tomáš Kutil a Lenka Fojtíková. „Příležitost k naslouchání“. *Katolický týdeník*. Praha, 2021, č. 43, s. 1-2.

a pohrdání. Nejde o prosazení svého názoru, protože nikdo z přítomných není zosobněním Božího Ducha.

2.7 K čemu byly, a dále snad i v pokračování jsou, synodní diskuze dobré?

Synodní diskuze jsou dobré, protože nám komunikace v modlitbě a ve světle Božího slova pomáhá si uvědomit, že společným hledáním už naplňujeme křesťanský život a zároveň nám pomáhá k dalším dobrým krokům kupředu. Jsme spolu na cestě do Božího království. Nacházíme se v klíčovém okamžiku života církve a světa, v momentě globální pandemie, masové migrace, změny klimatu, sílící nerovnosti a uprostřed skandálů zneužívání a záměrného rozkladu rodinného života.⁷³

„Kontext, v němž se tato synoda koná je mimo jiné charakterizován globální pandemií, místními i mezinárodními konflikty, sílícími dopady klimatických změn, migrací, nejrůznějšími formami nespravedlnosti, rasismem, násilím, pronásledováním a rostoucí nerovností napříč lidstvem. V církvi je tento kontext poznamenán také utrpením, které zažívají nezletilí a zranitelní lidé kvůli pohlavnímu zneužívání, zneužívání moci a zneužívání svědomí ze strany velkého množství kněží a zasvěcených osob. V souvislosti s tím vším se nacházíme v klíčovém okamžiku života církve i světa.

Pandemie covid-19 způsobila, že stávající nerovnosti se dál a dramaticky prohlubují. Zároveň však tato globální krize obnovila náš pocit, že jsme všichni na jedné lodi a že problémy jednoho člověka jsou problémy všech. Kontext pandemie covid-19 vývoj synodálního procesu jistě ovlivnil. Tato celosvětová pandemie vytváří skutečné logistické výzvy, zároveň ale skýtá příležitost oživit církve v kritickém období lidských dějin, kdy mnohé místní církve čelí nejrůznějším otázkám ohledně dalšího postupu.“⁷⁴

Nechceme se stát muzejní církví, která je krásná, ale nemá, s velkou minulostí a malou budoucností.⁷⁵

⁷³ Srov. Alena Scheinostová, „Ať jsme církví naslouchající“. *Katolický týdeník*. Praha, 2021, č. 43, s. 4.

⁷⁴ *Vademecum*, s. 6.

⁷⁵ Papež: „Kéž se synoda stane časem obývaným Duchem svatým.“

Dostupné na: <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-10/papez-kez-se-synoda-stane-casem-obvyvanym-duchem-svatym.html> [cit. 19.1.2023 8:40].

2.8 *Jaké naděje synodalita přináší?*

Synodalita nám přináší naději, že můžeme být uzdraveni z individualismu. Ukazuje nám také, jak můžeme být vymaněni z rezignovanosti a ztráty zápalu pro život církve.⁷⁶ Vede nás k objevu nové spontánnosti a otevřenosti Duchu svatému. K překonání rozkolnictví a dílčích zájmů.⁷⁷ Přináší zkušenost, že se v církvi žije, neživoří⁷⁸. Dává vyhlídku souhry v církvi (kdy součinnost nebude jen formální – ta nestačí).⁷⁹

Synodalitu charakterizuje, ať už v rovině hierarchické nebo “laické“, osobní nasaditelnost pro druhého na cestě k Božímu království nad rámec “úřední odpovědnosti“ nebo osobního zájmu. Na společné cestě můžeme být jako v týmu hráčů, kdy přijímám a dávám nahrávky druhému, a to kolikrát i ze svých posledních sil.

Vzorem synodality je v pozemských podmínkách rodina, jako přirozený, první a základní obraz prvotní příčiny a pramenu synodality, jímž je Boží Trojice. Proto se v přeneseném smyslu spontánně používá pojem rodina pro různá křesťanská společenství např. „farní rodina“, „rodinné prostředí v komunitě“ apod. V rodině všechny ovlivňuje upřímné stanovisko všech a zároveň tyto žité vazby podněcují stále cit pro víru a inspirují jednotlivce k úsilí o společné duchovní hodnoty.

„Ať nikdo nic nedělá bez biskupa a ať biskup nic nedělá bez kněží a věřících“, rezonovalo prvními křesťanskými staletími. Sv. Ignác Antiochijský (50-107) radí příteli, biskupu Polykarpovi: „Nic ať se neděje bez tvého souhlasu, a ty nic nedělej bez Boha, jako ani neděláš.“⁸⁰ Církvi v Tralles píše: „Kdo něco dělá bez biskupa, kněží a jáhnů, ten nemá čisté svědomí.“⁸¹ V řadě svých dopisů sv. Ignác dává důraz na tento koncept konsensuality.

Patristická literatura považuje za plně správné, aby biskup konal s ohledem na názory a připomínky svých kněží a věřících. To se v historii projevovalo v různých aspektech církevního života, jako jsou volby biskupů a rozhodování o církevních záležitostech. Celá první čtyři staletí se přes velikány jako Cyprián z Kartága až ke sv. Augustinovi se plněji

⁷⁶ Tereza Zavadilová. „Světová synoda začíná“. *Katolický týdeník*, Praha, 2021, č. 41, s. 1.

⁷⁷ Tereza Zavadilová. „Světová synoda začíná“, s. 1.

⁷⁸ Karel Pučelík, „Synoda je touha a úkol mluvit s každým“, *Diecézní zpravodajství: příloha Katolického týdeníku*, Praha, 2021, č. 42, s. 4.

⁷⁹ Karel Pučelík, „Synoda je touha a úkol mluvit s každým“, s. 4.

⁸⁰ Jan Jaroslav, „Starokřesťanské písemnosti a liturgie.“ Dostupné na: <https://tradice.net/kompas5-17/>.

⁸¹ Sv. Ignác Antiochijský, *List Tralleským*. Dostupné na: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1683>.

objevuje i výrazně tříbí pohled na závažnost konsensuality Božího lidu, tedy hierarchie a laiků.

Ve výsledku je pak synodalita srozumitelná těm, kteří jsou mimo církev, a ty, kteří jsou s ní v souznění, naplňuje realistickou láskou ve společném životě. Je to stejné jako v jádru života Boží Trojice.

Protože proměna v církev synodální je složitý dlouhodobý proces, který nikdy nebude u konce, mohou všechny naděje vyznívat otupěle. O to víc, když je tu to uvědomění si, že za veškerou kritikou církve (a není jí málo), která přichází skrz podněty Božího lidu v synodálním procesu, stojí hříchy jednotlivců. Jde vlastně o kritiku hříšníků hříšníky. Možná jde o napodobování světa, který se v kritikách vyžívá, možná je to kritika někoho, kdo netouží po skutečné změně vlastního života, možná tolik kritiky jen proto, že je to snazší než v poctivé a v pokorné synodalitě se začít pokoušet o praktické souznění s Bohem a mezi sebou navzájem.

Má tedy synodalita potenciál něco či někoho změnit? V pohledu na synodální společenství Ježíše a jeho učedníků je odpověď. Dál bude církev složená z křehkých lidí (příklad Jidáše), ale zároveň i z těch, kteří budou připraveni za víru dát život (příklad svatého Petra a dalších).

Synodalita přináší, jak naději na krásnou, dobrodružnou společnou cestu zde na zemi, tak i naději na společný věčný život v Božím království.

2.9 Pokušení k nesynodalnosti

Jaká jsou pokušení k nesynodalnosti ze strany hierarchie?⁸² Nechtít vyjít ze zaběhnutého stylu a zvyku. Vyhybat se spolupráci, neboť to může ohrozit představy. Mít farníky jako výrobní zdroje (např. na peníze), proto je potřeba držet je v houfu atrakcemi, aby se buď neztratili, nebo „se nezaběhli“ do jiné farnosti. Oddělovat se od laiků – to je jakýsi elitarismus kněží. Důrazně posuzovat výkony, sebe navzájem, žárlit.

Jaká jsou pokušení k nesynodalnosti ze strany věřících?⁸³ Nárokovat si vlastnictví pravdy – „mám svůj názor“. Posuzovat dle toho, jak to „cítím“, prožívám, jak je mi milé. Mít tendence držet „hubu a krok“ a vše spolknout pod rouškou úcty k autoritě. Nenést

⁸² Pokušení k nesynodalnosti hierarchie potvrzuje citace z NS, s. 2: „Kněží a zasvěcené osoby se do této fáze synodálního procesu zapojili málo.“ Další jmenovaná pokušení jsem si odvodila.

odpovědnost a za nic se osobně nepostavit. Nekonstruktivně kritizovat. Být nečinný⁸⁴ – “tak to bylo vždycky”⁸⁵, proč měnit.

Základem synodální cesty je osobní konverze, kdo jí neprojde, tomu nebude stačit dech.⁸⁶ Vzhledem k tomu, že vyhlášením synody se dělá také fotografie současného stavu církve, tak i ten, kdo proces bojkotuje, je jeho součástí.⁸⁷

Papež František upozorňuje: „Bud’te na pozoru před duchovní světskostí – tudy vchází ďábel. Duchovní světskost je ve skutečnosti nejhorším zlem, které se může církvi přihodit.“⁸⁸ Příkladem může být svatba v kostele kvůli varhanám a rodiče s libým pocitem z toho, že jejich děti měli svatbu v kostele. A my říkáme: „Ach, jak je to hezké, jak je to hezké...“

2.10 Svátosti – možná jsme zatuhli⁸⁹

Z důvodu toho, že každá doba v křesťanské historii (tak jako v každé rodině) je vystavená pokušením vycházejících z disproporce mezi živým vztahem k Bohu a dodržováním vnějších parametrů (samo o sobě třeba i důležitých), uvádím jako příklad následující problematiku pohledu na svátosti v atmosféře rodícího se protestantismu. Jádrem tehdy byla nešikovně uchopená synodalita nesená individuálním posuzováním platnosti a osobní dispozice svátostí. Tridentský koncil následně musel definovat rozdíl mezi platně vysluhovanou svátostí a duchovním užitekem, který je daný i osobní disponovaností člověkem, který ji přijímá. *Vyrostlo učení, že svátosti působí milost mocí svého udělení (ex opere operato), ne pouze vírou v příslibující slovo Boží (ex opere operantis).*⁹⁰

⁸³ Se všemi dále uvedenými pokušeními jsem se při práci v synodě osobně setkala.

⁸⁴ Papež František: „Kéž se synoda stane časem obývaným Duchem svatým.“ „Dalším pokušením, na které Svätý otec poukazuje, je nečinnost, kterou odráží výrok: ‚tak to bylo vždycky‘, je lepší nic neměnit.“ Dostupné na: <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-10/papez-kez-se-synoda-stane-casem-obyvany-m-duchem-svatym.html> [cit. 19.1.2023 8:40].

⁸⁵ Tereza Zavadilová, „Vykročit spolu na cestu“, *Katolický týdeník*, Praha, 2021, č. 42, s. 1.: Papeži jde o propojenost a naslouchání uvnitř církve. „Někdy se setkáváme s jakýmsi elitářstvím, kvůli kterému se kněží vzdalují od laiků. Kněz se pak stává ‚panem domácím‘, a nikoli pastýřem,“ vysvětlil František a varoval před tím, aby se synoda nestala jen intelektuálním cvičením nebo neskončila rezignací, že ‚takhle se to dělalo vždycky‘.“

⁸⁶ Alena Scheinostová, „Synodalita je cesta naděje“, *Katolický týdeník*, Praha, 2021, č. 43, s. 5.

⁸⁷ Alena Scheinostová, „Synodalita je cesta naděje“, s. 5.

⁸⁸ Henri de Lubac, *Meditace o církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 172.

⁸⁹ Alena Scheinostová, „Synodalita je cesta naděje“, s. 5.

⁹⁰ Hubert Jedin, „Malé dějiny koncilu – Tridentský koncil (1545-1563)“.

Dostupné na: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1214>.

V průběhu historie se musel tento princip nekriticky vyzdvihovat, když dnes jsou tak známé hlášky typu: „A hlavně, že je alespoň pokřtěn/že byl u biřmování/že měli mladí svatbu v kostele.“ Platnost svátosti a účinnost svátosti jsou dva různé principy. Spoléhání se pouze na její platné udělení a na to, že milost působí sama ze sebe, vede k duchovní pasivitě a v podstatě je hrubostí vůči vztahu Boha k člověku. To se pojí s nepřipraveností přijmout Ducha svatého, který je darem, milostí, životem a silou svátosti. Přitom aktivní dispozice udělovatele i příjemce svátostí je podmínkou účinnosti svátosti.⁹¹

2.11 Milovat církev

Milovat církev je v synodálním procesu velmi důležité. Nedostatek lásky⁹² k církvi je komplikací v synodální komunikaci. Bez lásky je všechno jen duté dunění.⁹³ Jak ji lze milovat přes její hříšnost? Silou lásky lze Kristovu církev milovat, a to tehdy, kdy v ní Kristovu tvář zahlédneme vírou, pod vším nánosem hříchu a ran. Zrovna takovou víru však vyžadoval pohled na Ježíšovo nevzhledné tělo visící na kříži.⁹⁴

„Soukromé křesťanství“ neexistuje. Církev lze přijmout jen takovou, jaká je, v její lidské, každodenní realitě a zároveň v její božské a věčné ideji. Byť máme velký odpor k masovosti, musíme milovat církev v její obrovské tradici, zapadnout takřkajíc do jejího mohutného života, stejně jako zrno zapadá do země.“⁹⁵

2.12 Příklad synodality v rodině

V roli synodní koordinátorky jsem vysvětlovala synodu farníkům jako plánování dovolené:

„Papež vidí oživení církve skrze synodalitu. Už ji zakoušíme v synodních skupinkách. S Bohem uprostřed nás a bez předsudků chceme naslouchat druhému, neponižujeme jeho názor, ale snažíme se

⁹¹ Pavel Ambros, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003, s. 145-159. Současné otázky.

⁹² Henri de Lubac, *Meditace o církvi*, s. 130: „Kolik pokušení na nás doléhá ve vztahu k naší Matce (církvi), kterou nemůžeme než milovat.“

⁹³ 1 Kor 13,1: „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon.“

⁹⁴ Kateřina Lachmanová, *Vězení s klíčem uvnitř*, 5. vydání, v Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2022. Malý duchovní život. Dostupné na: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/je-mozne-milovat-cirkev-a-zustat-v-realu>.

⁹⁵ Henri de Lubac, *Meditace o církvi*, s. 143.

v té různosti hledat směr, kudy spolu do nebe jako jednotlivci, rodina, farnost, svět.

Je to styl společenství Ježíše a jeho učedníků, tedy styl dobré vzájemné komunikace. Ten je ale v našich životech dost narušený zraněními z neupřímnosti víry, a proto z něj postupně ustupujeme, což nám ubírá citlivost k Duchu svatému.

Víte, jak funguje „synodalita“ v rodině? Všichni chtějí na dovolenou. Manželka by ráda jela k moři, manžel chodí rád po horách, syn tíhne k poznávací dovolené – a co teprve další děti. Chudák organizátor dovolené. Žádná cestovní kancelář asi nedokáže uspokojit celou rodinu, možná tak každého zvlášť, ale to už zase není společná dovolená.

Hezké, přirozené či synodální je si spolu sednout, přemýšlet a společně hledat, jaká dovolená bude pro nás nejlepší. A to už pak vidíme i jiné věci než jen sebe u moře. Zvlášť když přizveme Ducha svatého.

Proto je tu i výzva se zapojit: Jestli chceš do nebe, máme společnou cestu a řešíme plán, jak dál, co nám chybí, jaké úkoly je potřeba na sebe vzít, co nás to bude ještě stát... Nebojme se pokušení ztráty času a energie. Neztrácí jen jednotlivci, ale i celá církev, když se do plánování cesty „jak dál a lépe“ nezapojíme.“⁹⁶

2.13 Láska – základ synodality

Láska dává smysl životu, to je snad pochopitelné všem. Buď na lásku a její projevy (dialog, naslouchání, společenství...) vsadíme, nebo všichni prohrajeme.⁹⁷ Stojí to však nemalé úsilí a člověk o ni musí hodně stát, aby ji nevyměnil za úsilí pracovní, nebo za odpočinek, nebo za lacinou zábavu nebo, za pocit soběstačnosti, když nemám odvahu odpustit.

„Pročítání papežových textů ukazuje, že František je muž reality a vidí, že se o tomto tématu již mnoho napsalo a mnoho diskutovalo,

⁹⁶ Marta Olšovská. „Dopisy“, *Katolický týdeník*. Praha, 2022, č. 5, s. 6.

proto je třeba spíše sestoupit z pohodlného zátiší počítače či konferenční místnosti a lásku, která je základem synodality, se učit aplikovat v reálném životě.⁹⁸

„Konečně je tu rostoucí obtíž v hlásání a dosvědčování Ježíše Krista – aby křesťané byli to, čím jsou v Kristu a co mají ukazovat světu: ‚sůl‘ a ‚kvas‘, pokud jde o orientaci a transformaci oněch ohromných kulturních a společenských pohybů, které charakterizují naši dobu.“⁹⁹

⁹⁷ Srov. Jan Balík. „Synodalita pohledem papeže Františka“, *Teologické texty* 2014/1, s. 10: „Buď dnes vsadíme na dialog a na kulturu setkávání, anebo všichni prohrájeme.“

⁹⁸ Jan Balík. „Synodalita pohledem papeže Františka“, s. 10.

⁹⁹ Piero Coda, „Obnova synodálního vědomí v Božím lidu“, *Teologické texty* 2014/1, s. 2.

3 MÍSTO RODINY v životě církve dle výstupů synodálního procesu KATOLICKÉ CÍRKVE V ČESKÉ REPUBLICE

V logice mé práce jsem se dostala do bodu, ve kterém chci v podkapitole 3.1 poskytnout strukturovaný pohled do výstupů synodálního procesu. V další části 3.2 se pak pokouším vystihnout, jak živé a přiměřené je považovat rodinu za základní tvořivé jádro putující církve v rámci spolupráce s milostí Boží. V podkapitole 3.3 nabízím čtenáři sen o novém způsobu práce v církvi na společné cestě do nebe.

3.1 *Strukturovaný pohled do výstupů synodálního procesu*

Závěrečné syntézy Synodálního procesu v ČR obsahují spoustu podnětů i závěry, „co chceme,“ tedy kudy se má katolická církev pro následující léta a desetiletí vydat svým životem a svým posláním.¹⁰⁰ Přitom je důležité, aby křesťané byli svobodné¹⁰¹ děti Boží. K tomu se dorůstá přirozeně ve společenství synodální církve.

Církev jako „Boží projekt“ má zde na zemi jistou strukturu a řád a každý pokřtěný je jeho součástí z vlastní touhy a vůle. Přičemž platí, že rodina je bytostnou součástí církve. To proto, že všichni jsme dle přirozeného zákona a v tajemství nadpřirozena z rodin vyšli. Z této skutečnosti lze odvodit, že pokud rodiny nebudou zrale synodální (uvnitř sebe sama i navenek), je malá šance, že si tuto hodnotu synodality (schopnost i kvalitu života) církev osvojí jako samozřejmý styl, když synodalita je darem, který se rozvíjí v přirozenosti.¹⁰²

V rámci celistvého pohledu na konečné výstupy synodního procesu jsem postřehla dvě myšlenky s otazníkem:

¹⁰⁰ NS, s. 12-13

¹⁰¹ Pavel Ambros, (ed.) *Evangelium pro rodinu dnešní doby: pastorační výzvy v podmínkách evangelizace: kolektivní monografie*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2014, s. 6.: „Očekávání se učíme číst v pastoraci správně tehdy, vidíme-li je z hlediska růstu svobody člověka přijmout spásonosné Boží působení.“

¹⁰² Diecézní syntéza Hradec Králové s. 11: „Pokud se nám podaří synodalitu a její procesy uplatňovat v rodinném životě, v předávání víry a na hodnotách založeném životě, získá svou konzistenci a bude zrát v dlouhodobější perspektivě.“

- 1) Farnost je v povědomí Božího lidu považována za nejnižší článek církve.¹⁰³
A kde jsou rodiny?
- 2) Zadání otázek ke komunikaci v metodice práce v synodních skupinách stejně jako otázky ve formuláři určeném pro zápis výstupů skupin vedly k rozjímání, jak se nám putuje ve farnosti, v diecézi, v církvi. Ale jak se nám putuje v rodinách?¹⁰⁴

V mém zájmu byla analýza synodních podnětů s aspektem rodiny, kterou nyní předkládám. Zvolila jsem si systém zkoumání: A) Hierarchie, B) Struktura, C) Jednotlivec, D) Řád. Důležité výsledné body své analýzy zapisuji proloženým písmem.

A) Hierarchie

Nejprve si zjednodušeně představíme hierarchii církve dle svěřené (duchovní a svátostné) autority: tak se většinou uvádí, a tak ji spontánně přijímáme.

¹⁰³ NS, s. 9: „Oživení církve se očekává ve farnostech, protože jsou svou povahou zakládány jako živá společenství věřících, jež odpovídají na touhu po větší možnosti sdílení osobního prožívání víry v otevřeném společenství.“

NS, s. 4: „Největší pozornost byla věnována farnosti.“

Diecézní syntéza Hradec Králové, s. 11: „Synodální proces vzbudil touhu po dalším oživení církevního společenství (diecéze, farnosti) jež sjednocuje různá společenství ve sdílení jedné víry na společné cestě.“

Mezinárodní teologická komise, *Synodalita v životě a poslání církve*, Karmelitánské nakladatelství, Praha, 2021, s. 32: „Motivačním východiskem přístupu k tajemství synodalit je touha po probuzení tajemství církve jako společenství v rámci katolických komunit od farnosti přes diecézi, místní církve až po církve univerzální.“

¹⁰⁴ A jakou atmosféru mají rodiny uvnitř? Daří se jim komunikovat synodálně? Mají dost povzbuzení ze strany kněží pro život a pro společnou modlitbu? Mají příležitost a chtějí, aby je kněz znal? Mají zájem o druhé ve farnosti nebo o lidi na okraji? Co vše považují rodiče za stavovskou povinnost vycházející z víry a jaké priority mají ve svém životním stylu? Považují manželé za důležité se účastnit synodních skupin spolu? Zabýval se boží lid v synodálním procesu podobnými otázkami třeba na základě výzvy arcibiskupa Jana Graubnera v Pastýřském listu k zahájení synodální cesty, čteného 17.10.2021 místo homilie: „Co chybí našim rodinám, aby byly živou církví v malém? Drazí přátelé, obnova církve začne v naší rodině, když začneme spolu mluvit synodálním způsobem.“ Dostupné na: <https://www.ado.cz/wp-content/uploads/2021/10/pastyrsky-list-k-zahajeni-synodalni-cesty-2021.pdf>.

Vnitřní elipsa nám označuje farnost.¹⁰⁵ Vnější elipsou chci říct, že křesťanská rodina je nejen společenstvím, které je součástí Božího lidu, ale je také zdrojem milostí pro všechny. K hierarchickému uspořádání církve, tak jak je dnes, se v synodních podnětech nějaké impulsy objevují¹⁰⁶. Necílí však očividně na nesprávnost uspořádání.

Tak jako jsem v elipsách zachytila strukturu autority církve, tak lze i vyjádřit vlastní reálný život církve. Ten je v záměrech prozřetelnosti Boží trojice. Nebeský Otec všechno svěřuje Pánu Ježíši¹⁰⁷ a jeho prostřednictvím v síle Ducha svatého naplňuje svým životem Boží lid. Božimu lidu slouží hierarchie na cestě k Božimu království.

Ovšem z některých podnětů je možné vyvodit, že církev si leckdo představuje jako pozemskou firmu či podnik nebo pozemskou organizaci. Tedy představuje si, že církev je dána pouhou autoritou. Je to sice zřejmá nedozrálost, ale prostě ty představy takové jsou a následné pohledy na církev pak z nich vycházejí. Církev je ale v první řadě definována Boží autoritou, kde základním principem dění je synodálnost (plyne to ze zákonitostí *sensus fidei*) směřující ke konsenzualitě postavené na všestranné úctě a zralém respektu. Funkční, realistický a pro každodennost praktický je pohled na církev ze zorného úhlu služby¹⁰⁸, ukazující na vzájemně hodnotově vyváženou část Božího lidu, jejíž hlavou je Pán Ježíš (Pavlovský obraz církve jako „těla“).

Jistě není vinou okolního světa, že když zazní slovo církev, že takřka celý nevěřící svět i většina křesťanů si představí představitele hierarchické pyramidy nebo církevní instituce, ale nikoli církev samotnou. To je pohled, který světu pravděpodobně vnutila církev sama v pozapomenutí na svou podstatu. K té patří dle mého přesvědčení aktivní misie ve vlastním prostředí vycházející z rodin a spolu s ostatními rodinami a s očima upřenými

¹⁰⁵ Samozřejmě, že farnost má svůj specifický význam v životě církve. Ale přesto asi není nejnižším a nejzákladnějším článkem života církve farnost. Jsou to v praktickém životě především rodiny, které z milosti Boží skrze křestní smlouvu spoluvytváří církev. Když se stane, že hierarchie převezme na sebe autoritu, jež přirozeně náleží rodině, stávají se rodiny v církvi limitovány „shora“, čímž se celá církev jeví zkomatělá. V obcích, kde za pár let široko daleko nebude kněz, budou v dobrém případě dál žít křesťanské rodiny ve spojení s papežem a biskupem – jako s garanty své víry a jako se svými služebníky, kterých si moc váží.

¹⁰⁶ V podnětech DOO jsem si všimla např.: „Stávající hierarchické uspořádání – pyramida s vrcholem nahoře, ať se otočí a nahoru dáme základnu.“ Možná by to více vyjádřilo, že základna jsou ti, kterým se slouží, ale současně by to zkomplikovalo vnímání váhy potřebné autority s nebezpečím anarchie.

¹⁰⁷ Ef 1,22-23: „,Všechno podrobil pod jeho nohy a ustanovil jej svrchovanou hlavou církve, která je jeho tělem, plností toho, jenž přivádí k naplnění všechno, co jest.“

¹⁰⁸ Srov. Jan 15, 12-17: Nejvyšší laťkou služby je dávat jedni za druhé svůj život.

na misie ve světě, kde misionáři samotní jsou protaženou rukou rodin z pověření autority církve.

B) Struktura

Církev je živý Boží organismus, ve kterém se neustále dějí, prolínají a naplňují různé vztahy. Aby však fungovaly ve směru k cíli, je pomoci, když má tento organismus dobře nastavenou strukturu k podpoře sebereflexe na cestě do nebe. Proto nelze ponížít důležitost organizování v církvi a uplatňování moci (autority).

V pavučině struktury autority katolické církve je nejvýše Apoštolský stolec, nejnižší farnost¹⁰⁹ a v této základní linii je to za dva tisíce let vyšperkovaný stav takřka k dokonalosti. A tak by se za nedobrou funkčnost vztahů uvnitř organismu dalo považovat pouze selhání konkrétních jednotlivců, kteří zpronevěřují svěřené dary. Přesto vždy platilo, platí a bude platit, že je možné strukturu v jemnostech dotahovat do větší citlivosti, tak, aby lépe umožňovala vzájemné obohacování se na společné cestě k cíli v konkrétní dobu.¹¹⁰ „Dokonalost“ organismu byla vnímána pouze tehdy, když autorita byla jednoznačně na straně nositelů služebného kněžství (hierarchie). Synodální proměna církve, zdůrazňující rovnost křesťanů důstojnosti všech, nám otevírá nové otázky.

Po tolika staletích dotváření struktury přináší dnes život církve místo radosti a nadšení mnoho napětí a skandálů, (alespoň v Evropě) a synodální proces dává otázku: „Kdo se tedy vlastně cítí opravdu „přijat“ v katolické církvi“? Tuto otázku otiskuje dokument kontinentální fáze: „Rozšiř prostor svého stanu!“¹¹¹ Jsem přesvědčena, že problém se točí kolem zařazení rodiny do struktury církve. Je to něco, čeho jsme si v církvi doposud nevšimli, protože to tolik nekřičelo, a tak to stále vyvstává a je to skrytou příčinou napětí, dnes už ale s větší intenzitou. V církvi stále považujeme za nejnižší článek struktury autority církve farnost a zapomněli jsme na rodinu, ve které každý zakouší přijetí a z níž vychází člověk již nějakým způsobem kompletní a schopný přijímat druhé.

¹⁰⁹ „Organizační struktura katolické církve“. Dostupné na: <https://www.bcb.cz/organizačni-struktura-katolicke-cirkve/>.

¹¹⁰ Každá doba s novými problémy vyžaduje aktualizaci systému. A každá epocha je citlivější na jiné roviny dozrávání. Tak jako toto století naprosto očividně si začíná všimnout významu manželství a rodiny, které se dříve považovaly za naprostou samozřejmost

¹¹¹ Josef Mikulášek, „Rozšiř prostor svého stanu“, *Katolický týdeník*. Praha, 2023, č. 3, s. 7.

Tu a tam se v syntézách diecézí objeví náznak odpovědnosti křesťanské rodiny¹¹² za společenství církve. Podporuje to mé přesvědčení, že by církvi velmi pomohlo zařadit rodinu do základní standardní struktury¹¹³ církve, a to ne jako samozřejmý fakt, ale jako jeden z tvořivých principů života. Zcela jistě by to proměnilo církve v mnohých směrech. Rodiny by získaly v církvi své uznávané místo a osobitý prostor služby církvi v církvi, což by se odráželo v celistvosti jejího života až k prožívání liturgie¹¹⁴ a přinášelo plody všem. Tedy za předpokladu, kdy ony samy uvnitř svých rodin a manželství budou uvádět synodalitu do praxe¹¹⁵. Což je velký úkol, ale také výzva i směr, kudy „zabrat“, jak pro rodiny samotné, tak pro všechny v hierarchii církve „výše“, aby synodalitou sami žili¹¹⁶ a svou pastorační synodalitě učili¹¹⁷.

Právě jsme si ukázali, že i v církvi máme různé role, úrovně, strukturu, podobně jako v každé dobře fungující rodině a je to tak pro církve dobře.¹¹⁸

C) Jednotlivec

Každou rodinu však tvoří jednotliví členové. V obrazu církve tím myslím křesťana v církvi, od laika až po papeže. Do syntéz mnohokrát prosakují věty, které jsou problémem jednotlivců. (Například mnohokrát zmiňované autoritářství v církvi¹¹⁹ je problémem jednotlivce.) Vždy to souvisí s poznáním jednotlivce, stavem jeho duše a lidské zralosti,

¹¹² NS, s. 4: „Společenství víry účastníci prožívají na různých úrovních. Prvním je rodina, ve které vnímali potřebu naslouchání a potřebu mladších autenticky prožívat víru.“

¹¹³ Nejde primárně o zásadní změnu struktury, ale o jakousi aktualizaci potažmo o pomoc autoritám si všimnout, že jsou tady i pro službu rodinám. Vnímám to jako základ pro budoucí misi církve, podobně jako znalost vlastností dětí a jejich potřeb jsou pro rodiče základem, aby věděli, jak je vybavit na cestu životem až do nebe.

¹¹⁴ Podněty DOO: „Jaká liturgie, takový život a naopak. Prohlubování liturgie je odrazem víry farnosti.“

¹¹⁵ Diecézní syntéza Hradec Králové, s. 5: „Farní společenství je nutné budovat odspoda na lidských vztazích, které se pak mají promítnout do vztahu věřících při liturgii.“

¹¹⁶ Tedy, že se nebude v církvi ze strany hierarchie zacházet s rodinami jako s klienty charitativní organizace.

¹¹⁷ GS 52: „Proto všichni, kdo mají vliv na společnost a na společenské skupiny, musí účinně přispívat k povznesení manželství a rodiny.“

¹¹⁸ Skoblík Jiří, Křesťanská morálka, „O individuálním a sociálním rozvoji člověka“, s. 2.

Dostupné na: http://ktf.cuni.cz/~skoblik/km_nove/km_kapitola2.htm nebo

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http%3A%2F%2Fktf.cuni.cz%2F~skoblik%2Fkm_nove%2Ftexty%2F2-hodina-km.doc&wdOrigin=BROWSELINK: „Konkrétní podobu převzaly sociální role z rodinného života, kde platí doslova a nejnázorněji. Mluví se o třech vrstvách rolí, rodičů, sourozenců a dětí, čili o roli matky, otce, sestry, bratra, dcery, syna. Tyto role se samozřejmě neobjevují pouze v rodinných vztazích, nýbrž i v jiných oblastech života, např. v zaměstnání. Vedoucí oddělení musí převzít roli otce, s kolegy na stejné úrovni roli sourozence, podřízení přebírají roli syna nebo dcery.“

¹¹⁹ Diecézní syntéza Plzeň, s. 8: „Mělo by dojít k proměně autoritativního způsobu jednání v dialogické.“

kteřou mu umožnila jeho rodina uchopit a osvojit si (anebo neumožnila). Tím limituje růst vztahu k Bohu nejen jemu svěřeným, ale i sám sobě.

S ohledem na skutečnost, že v našem národě máme maximálně široké možnosti k modlitbě, společenství, lidové zbožnosti, liturgii, vzdělávání, komunikaci o víře, k účasti na kurzech, adoraci, přijímání svátostí..., tedy máme dost možností poznávání a dost možností k svátosti smíření, abychom mohli změnit stav vlastní duše (maximálně možná lze dovybavit církev bohatším zповědním zrcadlem)¹²⁰, chci říct, že jednotlivci mají tedy všechno dostupné. V tomto případě platí: „Putovat s lidmi – nenutit lidi putovat s námi.“¹²¹ Nezdůrazňovat proselytismus, ale zdůrazňovat osobní a srdečný vztah k Pánu Ježíši a spontánně zářit vděčností z Božího přátelství – a to si křesťan zase je schopen osvojit v síle milosti především ve zdravé rodině.

V synodálních zápisech se vyskytují mnohé podněty, které řadím do oblasti jednotlivce v tom smyslu, že jsou frázovitě nedomyšlené, ale mohou být impulsem k rozjímání. Pro představu: hlavní motto brněnské syntézy zní: „Jaké budou naše farnosti, taková bude celá církev“. Objektivněji, třebaže také s rizikem, které zkratky s sebou nesou, by znělo: „Jaké budou naše rodiny, taková budou kněží¹²², takové budou naše farnosti a taková bude celá církev.“ Kdyby křesťané dali znovu váhu rozjímání, velmi by to pomohlo atmosféře v církvi a také rozvoji citu pro víru a následně pro srozumitelnější a přiměřenější komunikaci mezi sebou.

D) Řád

Struktura slouží duchovnímu řádu života. Ten drží vzájemné vztahy, odpovědnost za sebe navzájem, komunikaci – ve vztazích do horizontály i do vertikály až k Bohu. Jestliže se

¹²⁰ Odkazuji do poznámek pod čarou pro doplnění, ale chci také říct, že podnět o níže popsaném zповědním zrcadle považuji pro církev za důležitý, sama bych jej uvítala. Mělo by to být zповědní zrcadlo inspirované např. výstupy synody a zaměřené na povolání: pro ženy, muže nebo manžele, manželky, kněze, biskupy, politiky, právníky, prarodiče, mládež atd. podle vztahu k sobě, k majetku, k církvi, ke světu, k těm, za které neseme svou hlavní odpovědnost, ve vztahu k chudým atp. Vedle hříchů samotných by byly popsány důvody, proč je to nebo ono špatné. Vedlo by nás to k pročišťování a formaci svědomí v rámci pohledu: co jsem měl dělat, ale nedělal jsem, a co jsem neměl dělat, a dělal jsem. Takto vypsána problematika života v lásce dnes a v této konkrétní kultuře, by pomohla jednotlivci vnímat cíl, kam jde, zachytit životní styl a ujasnit si odpovědnosti, které se očekávají ode mě a které už jsou odpovědností jiných. Tím by se oživila pravidla, vedoucí k větší jednotě v církvi a pomohlo nám to v rozlišování. Takto vytvořené zповědní zrcadlo bych považovala jako dar církve pro život, zaštitěné její autoritou.

¹²¹ Diecézní syntéza Plzeň, s. 6.

¹²² Kněz vychází z křesťanské rodiny, a i když se někdy stávají výjimky a milostí Boží se stane zázrak, nemůžeme programově v církvi na to spoléhat a ponížovat přirozenost.

v syntézách neobjevuje nic zásadního ke struktuře církve¹²³ a zároveň se nejeví, že by se obnova života církve měla díť skrz výrazně navýšené pečování o jednotlivce, zůstává tedy faktem, že největší problémy činí v církvi řád lásky (potažmo úcty a věrnosti).¹²⁴ Tomu se ovšem učíme opět zase nepřiměřeněji v rodině.

Řád, který má církev, není v ideálním případě tlakem zvenčí, ale důsledkem zralých vnitřních postojů vyrostlých z přirozeného řádu a řádu milosti: Desatero, blahoslavenství, katechismus, kanonické právo, liturgické směrnice, inspirující dokumenty k řádu rodiny jako máme např. v *Amoris Laetitia*¹²⁵, *Familiaris Consortio*¹²⁶.

Zkusíme vyzkoumat, kde by se mohl dle synodálních podnětů vyskytovat výraznější problém v řádu. Použiji vylučovací metodu, kdy v nadpisech od a) až po d) pojmenuji možnosti uchopení řádu obecně a pod nadpisy vyhodnotím (s vědomím synodálních podnětů), zda se oživení církve v tomto smyslu může řádu týkat:

a) Řád vnitřně přijatý a osvojený

V tomto případě při porušení člověk ví, co má dělat, svátost smíření je dostupná všem.

b) Řád není přijatý – např. pro nesrozumitelnost, nepraktičnost¹²⁷, nezralost

Pokud řád lásky ani nechce být člověkem přijatý, samozřejmě je zde stopka. Pokud však chce být člověkem přijatý, jen mu chybí souvislosti, potřebujeme mít v církvi možnosti se na někoho obrátit. Na to docela stačí rodiče, kněz, biskup, nebo prostě jen někdo, kdo pomůže ujasnit věci. Dostupnost rady i literatury v církvi máme.

c) Řád je odsouzený

Protože je pro někoho ideál moc vysoký a má za to, že není možné jej splnit, odsoudí jej jako špatný.¹²⁸

¹²³ Maximálně se vyskytuje podnět k restrukturalizaci farností v diecézní syntéze Litoměřice, s. 10: „Restrukturalizovat systém farností (byl vytvořen v době Josefa II. a dnes je neudržitelný).“

¹²⁴ Řím 13,8: „Nikommu nebuďte nic dlužní, než abyste se navzájem milovali, neboť ten, kdo miluje druhého, naplnil zákon.“

¹²⁵ Papež František, *Amoris Laetitia*, Praha: Paulínky, 2016, např. v kapitole II. Článek 66-68. Dostupné na: <https://www.farnostsusice.cz/doc/amoris-laetitia-o-lasce-v-rodine.pdf>.

¹²⁶ Jan Pavel II., *Familiaris Consortio*, Praha: Zvon, 1992, viz kapitol č. III.: Úkoly rodiny, Vytváření osobního společenství, předávání života, výchova.

Dostupné na: <http://www.kebrle.cz/katdocs/FamiliarisConsortio.htm>.

¹²⁷ Podněty DOO: „Revidovat encykliku *Humanae vitae*. Encyklika papeže Pavla VI. *Humanae Vitae* striktně odmítá jakoukoliv antikoncepci. Trhlna mezi učením církve a životní praxí nemalého počtu katolíků se povážlivě rozšiřuje. V důsledku toho problémy (mizení) přistupování ke svátosti smíření.“

Řád je nepořádně předaný nebo s dobou vyprchaný nebo nejspíš pouze jen nežitý v praxi s ohledem na to, kolik máme v církvi „cestovních map“.

Protože se řád v církvi předává nejen slovem ale i životem¹²⁹, tak právě v této oblasti můžeme najít místo, kde potřebuje církev oživení. Za předávání řádu nese odpovědnost celá hierarchie včetně otců a matek¹³⁰ rodin. Děti pak v řádu rostou a stává se jim samozřejmým.

- d) Něco je v řádu církve nepodchyceno, řád je nedostatečný či nepružně reagující na problémy

Bůh nám veškerý řád zjevil, z čehož vyplývá, že problémy se mohou vyskytovat pouze kvůli nějakým nastaveným a nezaktualizovaným normám v církvi anebo neposlušností vůči Bohu.

V syntézách se objevuje potřeba změny právního systému¹³¹ ve více oblastech: zvýšení pravomocí laiků¹³², zdobrovolnění celibátu¹³³, úloha žen v církvi¹³⁴, omezení přístupu ke svátostem¹³⁵... Je možné, že některé ze jmenovaných podnětů snad potřebují právní úpravu, ale možná jde jen o svévolné náměty z důvodu nepřijetí řádu¹³⁶ či jeho odsouzení (viz členění výše) nebo také z potřeby osobního zájmu: „Vždycky budou existovat lidé, kteří budou své zájmy ztotožňovat tak dokonale se zájmy církve, že v dobré víře zamění zájmy církve za zájmy své.“¹³⁷

¹²⁸ Srov. myšlenku (za mě „postiženou“) uznávaného autora, který považuje vysoké ideály za problém z důvodu toho, že někteří křesťané se z pocitu nedosažitelnosti ideálu považují za vyčleněné z církve: Pavel Ambros, (ed.) *Evangelium pro rodinu dnešní doby: pastorační výzvy v podmínkách evangelizace*, s. 10.

¹²⁹ Diecézní syntéza Hradec Králové, s. 6: „Naplnění misijního poslání musí být založeno na osobním životě s Bohem, jež se dále rozvíjí skrze dobrý příklad všedního života, shodu slov a skutků, pokornou lásku, která je uvěřitelná.“

¹³⁰ Diecézní syntéza Brno, s. 8: „Věřící rodiče mnohdy necítí potřebu vést své děti k víře, nebo nevědí jak, protože sami byli vedeni způsobem, který byl problematický.“

¹³¹ Diecézní syntéza Litoměřice, s. 11: „V zápisech se často pokazuje na několik skutečností, které jsou vnímány jako zásadní překážky pro další rozvoj církve i pro realizaci jejího misijního poslání. Řešení, která se navrhuje, však nelze realizovat na místní ani diecézní úrovni, pokud nedojde ke změnám v právním systému.“

¹³² Diecézní syntéza Litoměřice, s. 11.

¹³³ NS, s. 8.

¹³⁴ NS, s. 7.

¹³⁵ NS, s. 5.

¹³⁶ Podobně jako – Němečtí biskupové, „Dialog s Římem je možný, schizma nepřipadá v úvahu“. Dostupné na: <https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2022-11/nemecti-biskupove-dialog-s-rimem-je-mozny-schizma-nepripada-v.html> [cit. 19.1.2023 8:40]: „Bätzing připomněl, že poslední papežové se k tomuto tématu již vyjádřili: „Vyjádřili se k němu velmi jasně, snažili se říci, že otázka je uzavřena, ale my říkáme, že otázka existuje.““

¹³⁷ Henri de Lubac, *Meditace o církvi*, s. 130.

Výsledek mé analýzy¹³⁸:

- 1) zařazení rodiny do bezprostřední struktury církve;
- 2) otázka významu rozjímání;
- 3) problémy v oblasti předávání řádu – odpovědnost hierarchie včetně otců a matek;
- 4) aktualizace norem v církvi.

Jaké poselství je možné z výsledků analýzy vyčíst?

Zařaďme rodinu do struktury církve, abychom uchopili život církve v celistvosti. Každý at' v ní má své místo a dle svých darů slouží celku. V míře toho, jak budou rodiny hledat naplnění své odpovědnosti za církev, povede to je samotné k rozjímání, službě a předávání řádu. K tomu je nutné vytvořit legitimní a ve struktuře církve zakotvenou platformu, v rámci které se rodiny budou moci vyjádřit,¹³⁹ co jim v této službě prospívá a co je ruší a komplikuje jim život v jejich poslání a na cestě k Bohu. Hierarchii to bude formovat v rozjímání o rodině jako o zdroji své existence a bude ji to směřovat ke komunikaci s rodinami, k naslouchání, k přiměřené pastoraci a způsobu předávání řádu, což zcela jistě bude potřebovat také aktualizaci norem v církvi.

3.2 Rodina jako bytostná součást církve

Rodina je v oblasti přirozeného Božského určení nejzákladnějším zdrojem a počítím života těch, kteří „jsou voláni Bohem a volání přijali“ k existenci církve a ke službě jí a v ní.

Putujeme na společné cestě k Božimu království, kde rodiny i kněžstvo nesou svůj vlastní díl odpovědnosti. Rodiny nejen v rámci své biologické roviny, ale spolu s ostatními rodinami budují církev a nesou odpovědnost za svět spolu se všemi lidmi. Kněží „rodí“ Krista a jeho dílo skrze Ducha svatého prostřednictvím svátostí a poselství evangelia a v dalších rovinách sobě vlastní služby. Rodiny nesou podíl na této službě od okamžiku

¹³⁸ Na základě toho, co o podstatě synodality říká papež František (modlitba, touha po jednotě, prosba o pomoc Ducha svatého), opomím při zpracování analýzy výstupy, konkrétně podněty DOO, které dle mého mínění vyznívají pouze jako zranění jednotlivců. Např.: „Civilní oblečení kněží.“, „Kněz by měl být pařmen.“, „Některá slova v Misálu jsou divná, kněz by měl mít volnost je pozměnit.“, „Církev jako by se zastavila v čase.“, „Církev je pokrytecká, zkorumpovaná, neměnná.“, „Miluji prostor kostela, ale bez těch řečí.“, „Modlitby v kostele jsou v řeči, které mladí nerozumí.“, „Víra se redukuje na morálku (potraty)“, „Homosexuální rodiny na stejné úrovni jako heterosexuální.“, „Nehrajme si na Spasitele dobrými skutky pro ty, kteří je nutně nepotřebují.“

¹³⁹ Podněty DOO: „Aby se fungování farnosti stalo více transparentním, aby nás kněží brali jako partnery, abychom se nemuseli cítit jako nespokojenci nebo rebelové, když navrhuje nějaké změny.“

vědomé přípravy na život a velmi výrazně předáním svátosti manželství¹⁴⁰ a v silně konkretizované podobě od početí a narození svých dětí¹⁴¹.

3.2.1 Rodina jako zdroj rození církve¹⁴²

Přirozené manželství a rodina, spolu s Nazaretskou rodinou, jsou ve svém ideálu primárně obrazem života Boží Trojice. Křesťanská rodina je v této souvislosti bazálním zřídlem rození církve z moci Boží skrze volání Boží a skrze vodu a Ducha svatého. A to přesto, že všechno, co k pozemské církvi patří, zanikne, až přijde čas. A zanikne se všemi svátostmi a se všemi svými institucemi¹⁴³, tak jako zanikne institut pozemského manželství¹⁴⁴, protože jej už nebude potřeba právě tak, jako už nebude potřeba hierarchie, církevních institucí a svátostí.

3.2.2 Odpovědnost rodin za zrání církve

Neoddělitelně s darem početí a rození dostaly rodiny od Boha přirozený potenciál vlastního působení církve a v církvi. A tak se už možná rodí čas, abychom si v církvi po dvou tisících letech pozemského zrání těchto souvislostí všimli, a to i v praktických důsledcích, a využili také tohoto „zdroje“ ke svému vlastnímu zrání a ke zrání své seberealizace v Bohu skrze církve ve světě. Vytvoření legitimní platformy, v rámci které by se mohly rodiny vyjadřovat k životu ve farnosti, by zcela jistě mohlo být přínosným synodálním podnětem. Rodiny by to mohlo vést k přijímání samozřejmé odpovědnosti za jejich zrání – nejen periodickým navštěvováním chrámu, občasným přijímáním svátostí a respektováním pozitivně daných nařízení, ale i živou komunikací o tajemstvích víry uprostřed rodin a společnosti i s přijetím důsledků.

¹⁴⁰ Tehdy přijímají úkol stávat se obrazem Boží Trojice na zemi.

¹⁴¹ Křestní liturgie: „Ať jsou oba rodiče svému dítěti prvními svědky víry, slovem i životem, v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ Dostupné na: <https://www.liturgie.cz/temata/krest/liturgie-krtu-malych-deti-krok-za-krokem>

¹⁴² Srov. ChD 12: Ve stati o povinnosti biskupa jsou rodiny zařazené mezi pozemské věci do jedné řady s hospodářstvím, politikou, válkou, chudobou, trávením volného času, technikou apod. Přitom prostřednictvím zákonitostí rodiny je počato dítě s nejhlubší podstatou nesmrtelného ducha. V rodině se skutečně rodí církev bojující, trpící i vítězná. Dle takového výroku by i Pán Ježíš byl zařazen do pouze pozemských náležitostí.

¹⁴³ LG 48: „Dokud však nenastane nové nebe a nová země, v nichž bude sídlit spravedlnost, putující církve ve svých svátostech a institucích, jež patří k tomuto věku, má pomíjející podobu tohoto světa. Žije mezi tvorstvem, které dosud sténá, trpí v bolestech a očekává zjevení Božích synů“.

¹⁴⁴ Mk 12,25: „Když lidé vstanou z mrtvých, nežení se ani nevdávají, ale jsou jako nebeští andělé.“

3.2.3 Synodalita v prostředí rodiny

Ze synodálních podnětů se nedá vyčíst, kolik křesťanských manželství žije a chápe, že smyslem a povzbuzením jejich manželského života je vzájemná opora a přijetí odpovědnosti za další generaci a to způsobem, kterým se naplní cíl rodiny, tedy „cesta k Božímu království“¹⁴⁵ uprostřed světa až ke konečnému naplnění života v něm.

Vzájemná opora a odpovědnost vzhledem k cíli života jsou nejen v rodině, ale také ve farnosti a v církvi základem vztahů a komunikace. Když se stane, že se jedno upřednostní a druhé opomíjí, vzniká vždy problém. Jako praktický příklad¹⁴⁶ principů synodality v rodině doporučuji k přečtení knihu s názvem *Rodiče Terezie z Lisieux* od Héléne Monginové¹⁴⁷.

3.2.4 Rodina – předseminář¹⁴⁸

Schopnost unést jakékoli povolání je sice věcí vůle a poznání, ale také otázkou emoční zralosti, citové stability a celistvé integrity. Tyto fyziologické a psychické oblasti, ale i citlivost pro Ducha se s nezadatelnou významností, masivností a intenzitou utvářejí

¹⁴⁵ Protože v synodálním procesu téma rodiny chybělo, většinou všichni dívali na farnost a výš. Viz záznam výsledků setkání synodálních koordinátorů v Ostravské katedrále: Pavel Siuda, „*Chybělo nám téma rodiny*“, Okno do života Ostravsko-opavské diecéze 5/2022, s. 4: „Z páté skupiny vzešel naléhavý apel k diskusi o rodině. V syntézách nám chyběla rodina. Ve skutečnosti jde o putování rodin. Každý máme svou rodinu a kněží včetně biskupů jsou plody nějakých rodin. Všechno, čím žijeme v rodině, je život církve. Veškeré podněty, které ze synodálního procesu vzešly, jsou problémem života rodin. A přitom se nezdá, že by si to kdo příliš uvědomil. Proto také mnohé z těchto závěrů vyzní jako hezké teorie, ale nemají adresáta, protože tím adresátem jsou právě rodiny. A ony ani netuší, že se jich to týká. V tématech synody zůstává rodinný život utajený jako nespécifická samozřejmost. Prostě obecně se s rodinami v součásti církve nejspíš počítá tak samozřejmě, jako je vzduch kolem nás a voda v potoce. Nejnižším článkem života církve není farnost, ale rodina. Dokonce i v těch obcích, kde za pár let široko daleko nebude kněz, budou v dobrém případě žít křesťanské rodiny.“ zaznělo při prezentaci. Ženy, které s tímto příspěvkem v katedrále vystoupily, navrhy, aby se dál setkávaly synodální skupinky ve farnostech a vedly diskusi o rodině.“
Diecézní syntéza Ostravsko-opavská, s. 3: „V zaměření pohledu většinou převážilo zaměření na místní církve – což opět přičítáme na vrub původnímu zadání, které znělo ve smyslu začínat od nejnižších společenství.“

¹⁴⁶ Necht' se stane inspirací po rodině samotné, ale také hierarchie, od kterých rodiny očekávají pomoc v učení se synodalitě v prostředí rodiny.

¹⁴⁷ Héléne Mongin, *Rodiče Terezie z Lisieux*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016.

Nebo také Principy synodality na příkladu života svatých manželů Louise a Zélie Martinových – vybrané citace z výše uvedené knihy dostupné na: https://zsjunacka-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/jurima_zsjunacka_cz/EQYkNIPzcoVAkAHzpNQikjMB2Y7iIEKsaiKtwEB5fHoicA?e=i5DCGY.

¹⁴⁸ KKC, čl. 1657: „Rodina je tak první školou křesťanského života a „školou bohatěji rozvinutého lidství.“ Zde se učí vytrvalosti v práci i radosti z ní, učí se bratrské lásce, velkodušně odpouštět, a především uctívat Boha prostřednictvím modlitby a oběti vlastního života.

v rodině prokazatelně od početí do zhruba šesti let dítěte¹⁴⁹. Z toho vyplývá, že rodina je základním seminářem. Žádné další pozdější „seminární“ pokusy rodinnou formaci dotahovat již nikdy nejsou optimálně účinné¹⁵⁰.

Jistě je pravda, že duchovní povolání jsou záležitostí Boží – on si bere, kde sám uzná za vhodné. Nedá se to naplánovat. Zároveň je pravda, že stejně jako všichni lidé, je i kněz z velké části zrcadlem rodiny, ze které vyšel¹⁵¹. Tam se skrz mateřskou a otcovskou bytost učil nést lásku a zacházet s ní. A to je opět něco, co se zcela jistě propíše do konkrétního života kněze¹⁵².

Duchovní povolání je součástí Božího snu o konkrétním člověku. Bůh jej člověku adresoval jako svou výzvu a své přání dřív, než byl počat a než se narodil. Na rodině, ve které žije, záleží, aby v člověku povolání nezabila, ale dala mu rozkvést díky své vlastní citlivosti pro věrnost Bohu, třebaže v tu chvíli rodiče netuší Boží plán pro dítě. Díky zázraku se může stát, že špatné principy v rodinách či neucelené rodinné prostředí Boží povolání zcela v člověku nezničí a že jej přesto volaný uslyší. Pána Boha přirozené mantinely jakkoli neomezují v činění zázraků. Přesto Bůh ctí přirozenost lidského zrání a také dědičnost a jistě celou řadu dalších vstupů do kvalit člověka. Je ale opovážlivé se spoléhat na zázraky a nerozvíjet své vlastní univerzální povolání, tedy své mateřství a otcovství, jehož smyslem je služba a nabytí zralé podoby s Bohem.

¹⁴⁹ Radkin Honzák, *Základy psychologie*. Praha: Galén, 2006, s. 99: „Mezi 15.-18. rokem v období adolescence se dokončuje zrání osobnosti a jedinec se připravuje na převzetí plně dospělé role. Nicméně podstatné rysy jeho osobnosti, morálky, způsobů jednání, zaměření a systému nadosobních hodnot byly z největší části vytvořeny v období do 6 let věku.“

¹⁵⁰ Radkin Honzák, *Úzkostný pacient*. Praha: Galén, 2005, s. 124: „Malé dítě potřebuje být hlazené, mazlené, muchlané, hýčkané, jinak trpí deprivací. Dětská deprivace má celoživotní následky a odrazí se i v další generaci..., a to až do nerozvinutí určitých nervových struktur a tím také některých psychomotorických funkcí.“

¹⁵¹ Zdeněk Matějček, *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007, s. 10: „...spolehlivě ukázali, že každý z nás mnohé ‚výchovné‘ zásahy svého společenského okolí přijímá bez rozumu a bez pochopení, a to navíc tak hluboce, že to v nás zůstává a pracuje třeba po celý život, aniž jsme si toho vědomi. Tak se postoupilo v představách o výchově do věku kojeneckého a pak ještě hlouběji, tj. až do prvních dnů života.“

¹⁵² Kate Cairns, *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: Traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál, 2013, s. 66: „Vrozená touha po vazbě vytváří nejhlubší struktury našeho života. Od početí až do konce prvního roku života rozvíjíme schopnost regulovat vlastní vnitřní stavy, reakce na stres nebo vzorce spánku a bdění. Kultivujeme také vlastní tělesné reakce na tělesné konejšení. Vzorce vytvořené v této fázi života budou pravděpodobně nesmírně vytrvalé a po celý život budeme mít sklon reagovat na stres způsoby, které byly adaptivní v době našeho dětství. Naše nejstarší zjištění o tom, jak přežít, jsou vtištěna do našeho mozku i těla a jsou nesmírně odolná vůči každé změně“.

3.2.5 Dalekosáhlý význam rodin pro církve

Rodina má mnohem dalekosáhlejší význam pro církve než si církve sama uvědomuje.¹⁵³ Předávání víry není především předávání tradic a zvyků, ale děje se naplňováním smyslu těchto tradic, to znamená tím, jak manželé žijí. Z rodiny vyrůstají v ideálním případě dospělé děti, schopné brát odpovědnost za druhé – pomáhat bližním „na cestě“ skrze naplňování povolání otcovství nebo mateřství.

Otcovství a mateřství je v první řadě duchovní dimenze, neudržitelná bez modlitby, eucharistie, rozjímání, vzdělávání se. Vychází z rodiny: rodina – chlapec – zralost – přijetí otcovství v celistvosti přirozenosti nebo přijetí otcovství v celistvosti duchovní bez ponižování přirozenosti. Tak stejně: rodina – dívka... Prostě jestli jsem matka, jsem jí všude, tedy i v práci, v kostele, i ve zpovědnici – prostě očekávám, že i okolí, včetně zpovědníka mě bude vnímat jako matku a bude mě v mém povolání formovat... Jestliže jsem knězem, jsem jím i mimo lokalitu své farnosti. Je to nelimitovatelný proces růstu, který přirozeně předává Boží řád skrze živý vztah k Bohu¹⁵⁴.

Ve zkratce je možné shrnout: když otec i matka nevěnují synodalitě pozornost, ztrácejí jeden v druhém vzájemnou oporu, mlží se v nich obraz Trojjediného Boha, v rodinách se vychovávají děti bez vazby na cíl, řád se nepředává přirozeně. Osmnáctileté dítě z takovéto rodiny stěží chápe řád a potřebuje péči. Čím je v církvi více takto „vyrobených“ potřebných, tím víc církve produkuje opečovávajících aktivit suplujících rodinu (Charita¹⁵⁵, centra pro rodinu, centra pro mládež...). Přesto se jí nedaří rodinu nahradit. Jedná se o bludný kruh.

Z tohoto důvodu v rodinách vzniká velké množství problémů zachycených v synodálních výstupech například takto:

- „Většina mé skupiny byli mladí lidé s vyšší kritičností a z části svým způsobem skutečně na okraji farního společenství (ne však zcela mimo). Většinou s vysokoškolským vzděláním. Pokřtení, přes kritičnost se vnímají jako součást

¹⁵³ Je pro mne zajímavé, že v diecézní syntéze České Budějovice není ani jedna zmínka o rodině.

¹⁵⁴ Srov. Zdeněk Matějček, *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007, s. 32: Pocit viny dítěte je předpokladem k tomu, aby si pamatovalo, co nemá dělat. Pocit viny však může prožívat až ve stavu, kdy má vytvořen specifický citový vztah k primárním vychovatelům. Trestající opatření bez citového vztahu důvěry nemají na dítě účinek.

¹⁵⁵ Zaujala mě věta P. Jan Czudka při kázání v katedrále v Ostravě při mši sv. za Charitu Ostrava k výročí jejího založení, 23. 9. 2021: „Kdyby všichni křesťané žili evangelium, nebyla by potřeba Charita.“

katolické církve, kromě toho, co kritizují, církev a život z víry oceňují.“

- „Řadu rodin trápí postupné opouštění církve jejich dospívajícími dětmi. Dialog přímo v rodinách bývá mnohdy problematický.“
- „Víra bývá v rodinách často jen formální.“
- „V dnešní době je velmi složité, provádět misijní činnost ve farnosti či diecézi. Rodiny jsou často uzavřené, pracovní vytížení rodičů dosti velké a nezbývá čas a často chuť vzdělávat se v otázkách víry.“
- „Potřeba manželských vzorů.“
- „Mladí nechtějí být dogmaticky tlačeni do nepodložených názorů, kriticky přijímají názory rodičů. Ptají se, k čemu je v dnešní době víra dobrá.“¹⁵⁶

Všechny takovéto podněty volají po pomoci (péči) v církvi ovšem bez sebereflexe, že se týkají problémů rodin samotných. Obrazně: kdo ale je ochoten učit bezdomovce nést řádně svou cestu životem vedle toho, že mu podá chléb k jídlu?¹⁵⁷

3.2.6 Zdravý přístup církve vzhledem k rodinám

Primární je předávat pohled na cestu k Božímu království, tedy i zdravý cit pro zdravou subsidiaritu, tak jako si ji s respektem nosí v srdci Bůh k člověku. To neznamena, že by solidarity nebylo potřeba, tak jako je s námi se všemi Bůh věrně solidární.

Ovšem jedním z tajemství každého moudrého vedení je vyváženost solidarity a subsidiarity. Je velkým omylem, když je církev v některých oblastech ve vztahu k rodině solidárně opečovávající s pocitem, že naplnila svůj úkol, pokud současně nevytváří půdu (k tomu má svěřenou autoritu), aby rodina mohla zahlédnout své naprosto originální specifické poslání a svými vlastními možnostmi se postavit do života církve a do zodpovědnosti za život církve (nehledě k tomu, že je v tom nenahraditelná).

Fakt, že to autorita církve teoreticky uznává, ale současně rodiny nemají tomu odpovídající platformu ve struktuře církve, aby to bylo možné rozvinout, to je, jsem přesvědčena, cosi nedotaženého. Ne že by se bez toho nedalo žít, dva tisíce let se bez toho žije, ale jak vypadá obvyklý pohled rodin na zodpovědnost za církev?¹⁵⁸

¹⁵⁶ Podněty DOO.

¹⁵⁷ Pavel Ambros, ed. *Evangelium pro rodinu dnešní doby: pastorační výzvy v podmínkách evangelizace*, s 5.: „Chceš-li hladovému pomoci, nedávej mu rybu, ale dej mu udici.“

¹⁵⁸ Myslí si a říkají: „To je přece starost papeže a biskupů, tak ať s tím něco udělají!“

A samozřejmě dál budou rodiny potřebovat péči tam, kde si nestačí, podobně jako nemocný biskup a jako kněz, který „popletl“ život. Proč? Proto, aby se znovu mohli dostat do vnitřní integrální kondice a nést plody.

Proto je ideálem matek našich rodin přijetí mateřství v celistvé přirozenosti fyziologické, psychické a duchovní, tedy ve všech souvislostech přirozeného mateřství, které dalekosáhle přesahuje pouhé opečovávání. Takto dozrálé a přijaté přirozené mateřství se nakonec prozáří do vzájemné celoživotní manželské opory, do samozřejmosti zodpovědnosti za další generaci a za prostředí, ve kterém spolu s manželem žijí (včetně prostředí církve). Obdobně je ideálem otců našich rodin přijetí celistvého otcovství...

Mateřství a otcovství v rodinách, a tak stejně ve farnosti, v diecézi, v církvi je primárně o skutečném vnitřním přijetí tohoto poslání vyrůstající z obrazu a podoby s Boží Trojicí.

3.3 Rodina v prostoru farního/církevního společenství – spoluúčast rodin na formování budoucnosti farního společenství

3.3.1 Sen, kterému věřím, že by měl pozitivní dopad na církev

Předpokládám, že pokud by se téma mé práce dostalo do církve jako životem dýchající podnět, pak by se současně do církve nově dostalo i povědomí, že základem života církve je přece jenom Boží volání a rodina, která nakonec k tomu je Bohem určena. A následně pak ti, kteří z rodiny vyšli, třebaže limitováni životem v rodině ve svých zraněních, zralosti i nezralosti i ve svých nadějích a vnitřním nasměrování, by vycházeli do života s úctou k ideálům Božím. Samozřejmě, že je ponosou s náročností života a dál o ně budou ztěžka zápasit.

Pak by byla také naděje, že rodiny mnohem živěji a v plnější podobě zahlédnou svůj vlastní Bohem daný význam a úkol. A budou mít šanci pochopit a uchopit směr a způsob, jak tuto svou křesťanskou legitimní autoritu uplatňovat – ta byla doposud definována buď fádňě, nebo jen v soustředěnosti především na biologické, psychologické a další aspekty. Rodiny, které by chtěly „mít uši k slyšení“, by začaly samy pracovat na obnově církve a zároveň tím dále rozvíjet synodalitu v rámci skutečného praktického života a tím se učit synodalitě.

Hierarchie by měla šanci získat přirozený respekt k rodinám a úctu k tomu, co nemůže ničím nahradit. V rámci pastorace by začala dávat důraz na zapojení a předávání poselství,

že i rodina v rámci své vlastní přirozené podstaty je naplňováním misijního poslání církve ve světě a pro svět a že je v tom ve službě Božímu království. A pozvolna by se opouštěl stále zkosnatěle populární myšlenkový model, že církev je papež, biskup a kněz. Rodina by pak také byla slyšena a vyslovovala se k životu církve jako k vlastnímu životu a začala by pro církev „nastavovat krk“.

3.3.2 Místo rodiny ve farnosti

Velkým ziskem pro život církve by bylo dozrání k realistickému přesvědčení, že aby rodiny mohly nést své poslání ve farnosti skutečně a plně právě jako rodiny (s celou šíří specifických s tím souvisejících) a nejen jako společenství jednotlivců, potřebují konstatování autoritou, že skutečně jsou jedním z podstatných prvků, který farnost vytváří (třebaže je to tak samozřejmě očividné, jakože přší shora dolů).

Miminko není jen na dospělost čekající jedinec. Dítě je člověkem, který proměňuje svět a prostředí, je člověkem s jedinečnými schopnostmi a s Božími obdarováními důležitými pro život dospělých a pro celou společnost.

Mládež také není jen na pohlavní dozrálou vyčkávající sbírka jednotlivců, jsou to lidé sice s naprosto specifickými, ale i v tom s oprávněnými potřebami. Jsou to ale také lidé, kteří právě díky necelistvému vidění jsou schopni něco zahlédnout natolik ostře a jasně a jednoznačně, že jsou průkopníky a leckdy dokonce tvůrci naprosto zásadních pozitivních změn ve společnosti – změn, na které by dospělí už rezignovali, nebo si prostě nevšimli, že cosi je možné a uskutečnitelné.

Tedy ani malé dítě není jen nějaké nevyvinuté „cosi“, jak se povětšinou na něj díváme. Po stránce duchovní mohutnosti je plnohodnotným člověkem, který je schopen naprosto originálního obohacení světa kolem sebe, přestože má specifické potřeby fyziologické a psychologické. A adolescenti také nejsou jen na „ekonomické a demografické využití“ čekající jedinci (ať pokřtění nebo nepokřtění). Církev to teoreticky uznává svatořečením svatého Víta, Dominika Sávio, Marie Goretti, fatimských dětí...

Tito všichni, na které jsme schopni se občas dívat „shora“, jsou v první řadě plnohodnotnými lidmi, kteří přišli na svět skrze tajemství početí v zářící nebo rozbité rodině, ale vždy v tajemství potenciálu rodiny.

Rodiny nepotřebují nějaké privilegované postavení ve farnosti nebo v liturgii (kromě přiměřenosti tomu odpovídajících tak jako jiné specifické skupiny – řeholnice, slepí, kněží, bohoslovci, vozíčkáři, biskupové, hluchí, extrémně inteligentní apod.). A už vůbec nepotřebují žít v pohledech okolí na rodinu, že jsou primárně „množárnou“. A aby se od nich v kostele očekávalo, že když „přitlačí“, tak „ta jejich děcka“ přestanou rušit. Jako by se pořád mělo za to, že budou užiteční teprve, až vyrostou a budou schopni nějak přispívat finančně či jinak, anebo už jen prostou přítomností v chrámě budou posilovat význam práce hierarchů.

A přitom rodiny potřebují jen vzít na vědomí ve své lidsky a křesťansky plnohodnotné specifčnosti života a sounáležitosti. Tomu by, věřím, velmi prospělo dotáhnout spoustu zbožných teorií o rodině a rodinném životě, které v církvi máme, a opravdu uznat, že právě i rodiny jsou podstatným jádrem farnosti. Všem, včetně správců farností a ostatních farníků, by ke zrání pomohlo, kdyby autorita církve toto dokázala veřejně uznat, srozumitelně formulovat a závazně deklarovat vytvořením plnohodnotné legitimní platformy, v rámci které by se mohly rodiny samy vyjádřit, co jim k naplnění poslání prospívá a co v životě farnosti působí stagnaci nebo škodí jejich zrání.

Vždyť to je duchovní zisk všech a ne ztráta, třebaže se projeví až v další generaci – ale kupodivu kolikrát i mnohem dříve – v tom pozitivním i v tom negativním.

Pro všechny tyto důvody „řeším tento prostor života“ umožňující duchovní rozvinutí v každém věku, a to i v tom, který je schopna plnohodnotně zastřešit jen rodina.

3.3.3 Jak by se mohla projevit odpovědnost rodin za církev ve farnosti?

Manželé¹⁵⁹ zodpovědní za zrání církve, které by si samy rodiny ve farnosti zvolily jako reprezentanty, by se ve farnosti mohli projevit v procesu rozhodování¹⁶⁰ ve farních radách. Aby se nevytratilo jejich povolání církví¹⁶¹, prošli by setkáním s biskupem a byli jím pověřeni, možná by bylo vhodné, aby tomu předcházela formace apod. Ve Stanovách farních rad by se objevila povinnost správců farnosti akceptovat manžely zastupující rodiny. Samozřejmě, pokud ve farnosti takoví manželé budou. Dál by si už v rámci farnosti všichni členové konkrétní rady v komunikaci s knězem společně navrhli způsoby své

¹⁵⁹ Ne pouze jeden z manželů. To pro zajištění, aby byli oba ve vzájemném doplňování se, v synodalitě.

¹⁶⁰ Silou autority svého poslání, ne silným hlasem, ani nahrazováním autority statutárních zástupců.

synodální práce a s ostatními ve farnosti (třeba skrz synodní skupinky¹⁶²) by vytvořili vnitřní směrnici pro pastorační a ekonomickou radu na míru své farnosti. Následně by jim ji musel biskup schválit.

Určili by si, jakým způsobem si budou vzájemně ve farnosti oporou vzhledem k cíli na cestě do Božího království, jak budou pečovat o lidi na okraji, jak společně ponosou tajemství liturgie, jak zapojí všechny generace a další a další.

Směrnice by se dle aktuálních zkušeností spolu s rodinami průběžně aktualizovaly, a tím by se stále udržoval i kontakt s biskupem. S knězem by byl kontakt rodin velmi intenzivní už jen proto, že on by hlídal a hledal přiměřené mantinely – ty by bylo možné rovněž aktualizovat, ale pouze komunikací s biskupem. Jinak by samozřejmě kněz nezůstal pasivní, ale dál by povzbuzoval, reagoval na pozvání, prosby o radu, prosby o pomoc. Možná by takto měl nastaveno i prostředí, ve kterém uslyší i zpětnou reakci na jeho kázání¹⁶³ a bude mít příležitost otevřít se zase v tom, co potřebuje¹⁶⁴ on od rodin apod. A snad už by nikdy neřekl: „My kněží udílíme svátosti, ty potřebujete. Nic víc od nás nečekejte, jinak budete zklamáni.“¹⁶⁵

Každá farnost by byla tak originální, jak originální lidé ji tvoří.¹⁶⁶ Možná bude některá dál živořit, protože se v ní nenajdou manželé vhodné k tomuto úkolu, ale možná ji s Boží pomocí zase jiná farnost pozvedne, nebo Duch Boží ukáže další nové cesty.

3.3.4 Jaký další dopad by mohlo mít prohlášení: „Rodina = jádro církve.“

Nástin toho, jaký další dopad by mohlo mít prohlášení: „Rodina je přirozené jádro církve“: Možná by si některé rodiny časem všimly, že v textu eucharistické modlitby jim chybí odkaz na rodiny: „Pamatuj na svou církev putující po této zemi, upevni ji ve víře a lásce. Pamatuj na svého služebníka, našeho papeže N., našeho biskupa N., biskupský sbor, kněžstvo, rodiny a všechen vykoupený lid“.

¹⁶¹ NS, s. 13: „Růst v ryzím křesťanském povolání v církvi.“

¹⁶² Synodní skupinku může tvořit také konkrétní širší rodina.

¹⁶³ Podněty DOO: „Je potřeba pravidelná a systémová zpětná vazba na působení kněze ve farnosti.“

¹⁶⁴ Podněty DOO: „Prevence syndromu vyhoření.“

¹⁶⁵ Marek Orko Vácha, *Wakan Tanka: Hodiny náboženství pro věčné začátečníky*. Brno: Cesta, 2021, s. 20.

¹⁶⁶ Podněty DOO: „Ať je farnost, jaká chce (silnější, slabší), důležité je, jestli roste ta i ta.“

Možná by pak bylo všem srozumitelnější, že základem lásky (manželské, celibátní, rodičovské, bliženecké) je zodpovědnost za skutečné štěstí toho druhého až do věčnosti. A tak by měly šanci okoušet velikost lásky, která vysvobozuje člověka z otroctví nespokojenosti, fádniho způsobu života a proměňuje život, ať už v radosti, či v bolesti.

Možná by následně některé synodální zkušenosti a jejich plody tak oslovily, že by rodiny např. chtěly mít v základních církevních prikázáních větu na způsob: „Měj v srdci zapsáno, že Bohem svěřené otcovství a mateřství je podstatou lidství, ať už v rovině manželského života nebo v rovině kněžské služby, a že jsou tvořivým jádrem církve“.

Možná by si některé rodiny přály nově zformulovat přijetí závazků plynoucí ze svátosti manželství vůči odpovědnosti za vlastní počaté děti, za svět a vložit si to do slibu např. slovy: „Miluji Tě, Josefe, stejně jako miluji církev, jejímž jsi krásným plodem. Ať je náš společný život díkůvzdáním za tento dar a stane se darem pro církev i pro celý svět.“

Možná by se tak častý úmysl mše svaté „za farnost“ vnímavě začal chápat kromě jiného jako prosba o světlo, jak máme vést své rodiny a jak můžeme pomáhat druhým rodinám na cestě v naší farnosti, jak být oporou těm, kteří o rodinu přišli, anebo žijí mimo rodinu.

Možná by některé rodiny z radosti a vděčnosti za to, jak jim služba kněze pomáhá k naději a pokoji v srdci, začaly projevovat úctu a vděčnost knězi a odráželo by se to v různých projevech. Třeba by to proměnilo obětní průvod v upřímnou prosbu: „Přinášíme Bohu skrze Vás, otče, spolu se všemi přítomnými všechno, co jsme a co máme a prosíme o přijetí k proměnění.“

Anebo by v rámci svého odpovědného místa v církvi chtěli zástupci rodin jménem správce farnosti převzít ohlášky a farnost by i skrz to začala být viděna jinak než jako pouhá „věc faráře“.

Možná by některé manžele oslovila slavnost Boží Trojice, jejíž jsou sami obrazem, a chtěli by v ten den veřejně obnovit svatební slib, což by mělo zcela jistě velkou misijní sílu.

A možná by některá rodina zachytila impuls k oslovení ostatních rodin, jestli by se chtěly společně připravovat na svátky v roce. To by pak byly zcela jistě prožité svátky v rodinách a ve farnosti k radosti a povzbuzení i pro jejich kněze!¹⁶⁷

¹⁶⁷ Zažila jsem v jedné farnosti společnou přípravu na Velikonoce, kde na každou postní neděli odpoledne si konkrétní rodina připravila program pro ostatní na nějaké téma. Zapojovali se dospělí společně s dětmi – modlitba, scénky, prezentace, zpěv, komunikace. Bylo to živé a krásně synodální.

A pokud by se příklad rodin nově takto povzbuzených k přijetí přirozené spoluzodpovědnosti za život farnosti šířil dál, jistě by se nestalo, že by se rodiny např. po takové covidové epidemii nevrátily do farnosti, ale o to víc by se na ni těšily!

Možná by si některé rodiny uvědomily, že za různé formy zneužívání v církvi nesou odpovědnost také ony (dosavadním stylem života v rodinách), a tak by tlak na církevní hierarchii byl spíše prosbou, ať veřejné přiznání a odčinění vezmou za ně.

Kdyby téma rodiny bylo v povědomí církve výraznější, jistě by to některým rodinám dalo odvahu komunikovat s „farou“ o svém prožívání. Třeba o tom, že když vedou děti k tomu, že pouť není o atrakcích, ale jde o slavnost svätce, kterému je zasvěcena naše farnost a tento chrám, a o jeho příklad, a tak že to dost ruší, když se postaví kolotoč 5 metrů od kostela. A když učí děti, že pátek je kající den¹⁶⁸, pak jim ve výchově nepomáhá, že se v tom dni koná farní ples.

Kdyby se pohled na rodinu jako na významné společenství odpovědné za církev stal součástí smýšlení alespoň některých rodin, pak by i prosby za kněžská a řeholní povolání považovaly za své, vnímaly by je jako přímluvy dotýkající se jejich vlastních dětí a stylu výchovy v rodinách a nezůstaly by jen v očekávání, že Bůh odněkud z nebe pošle lidi, kteří se mu zasvětili.

Dalo by se pak očekávat, že by si pak některé rodiny v odpovědnosti za církev víc uvědomily i svou závislost na Bohu¹⁶⁹. To by je vedlo k častější účasti na mši sväté, čímž by kromě všech obdržených milostí dostala farnost zcela jiný ráz již na první pohled, a to snížení věkového průměru přítomných lidí na mších svätých ve všedních dnech.

Bylo by velmi přínosné, kdyby se význam rodiny dostal do života rodiny až tak, že by rodiče cíleně dbali o to, aby neponičili obraz Boha ve svých dětech a dali rozkvést jejich citu pro víru. Naučili děti modlit se a brát to jako větší věc, než že udělaly maturitu nebo získaly doktorát.

Možná by se v reflexi významu rodiny v seminářích zahlédlo, že studijní výsledky a vnější projevy zbožnosti bohoslovce nejsou více významné, než jeho emoční a lidská vyzrállost. A tak by ubyli i nešťastní vysvěcení kněží, kteří v nezrállosti selhali, a teď na ně třeba i jejich duchovní vůdci ze semináře ukazují prstem a hledají, kdo za to může.

¹⁶⁸ KKC, čl. 1438.

¹⁶⁹ KKC, čl. 301.

Když to shrnu: tedy kdyby kdykoli některé rodiny něco oslovilo a měly by platformu, na které se o tom mohou sdílet, možná by se záhy v některých farnostech objevily malé stopy plodů synodality, které by možná (zase jen) některé inspirovaly, a tak by alespoň někde začaly kvést květy živé víry a radosti z Hospodina i ze sebe navzájem.

Vedle toho je jisté, že hlas rodin zaznívající prostřednictvím legitimně uznávané platformy by měl větší šanci ovlivňovat veřejné mínění o statutu rodiny. Měl by také větší potenciál stavět v církvi ideály na realitě¹⁷⁰. Měl by i větší sílu podepírat ostatní rodiny, neboť ty jsou dnes vystaveny silnému tlaku a útoku. V uvědomění si, že nedoceněním rodin se hroučí všechny ostatní lidské struktury, a naopak jejím uzdravením se jaksi automaticky uzdravuje vše ostatní. Nelze tedy než konstatovat, že zdravá rodina je klíčovou záležitostí katolické církve po celém světě.

A z druhé strany (hierarchické) může téma rodiny oslovit natolik, že se třeba biskup bude zajímat, jak se rodinám ve farnosti vede, a tak neplánovaně navštíví nějakou farnost a sedne si mezi lid do kostelní lavice.

Nebo kněz ve svátosti smíření bude při manželských hříších a při citlivém vnímání ze strany penitenta připraven otevřít rozhovor. Zkusí nějak pomoci, byť by tomu alespoň přizpůsobil pokání.¹⁷¹

Můžeme být minimálně všichni naplněni očekáváním, jaké plody v církvi díky prohlášení o místě rodiny v církvi uzrají.

¹⁷⁰ Evangelii gaudium, Realita je přednější než idea, čl. 231-233.

¹⁷¹ Třeba se nějaký manžel vyznává z hádek s manželkou. Kněz by se zpovídajícího mohl minimálně zeptat, jestli ví, jak vypadá manželská synodální komunikace. Je tolik manželů, kteří se vůbec do synody nezapojili a ani si neumí představit, co to je synodální komunikace.

4 ZÁVĚR

Téma mé práce souviselo s mnoha podněty Božího lidu, jež obsahovaly podobná sdělení, jako jsou tato: „Základ ‚společné cesty‘ je vždy v rodině.“¹⁷² „Chceme naplňovat ideál křesťanského manželství a rodiny.“¹⁷³ „Nikoliv suma individualit je podobou církve, která má budoucnost.“¹⁷⁴

Shrnuji obsah mého bádání takto: po objasnění pojmu „smysl pro víru“, přes seznámení se s procesem Synody o synodalitě jsem v práci vstoupila do „tvůrčí dílny“, ve které jsem za pomoci analýzy synodních výstupů zformulovala poselství o zařazení rodiny do struktury církve a návrh k vytvoření platformy, kde se rodiny budou moci vyjadřovat a budou brány vážně v konkrétním prostoru života církve. Dál jsem o této myšlence rozjímala a zkusila vysnit možné praktické dopady její aplikace v církvi. Dopracovala jsem se tak k vizi církve, kde každá naše rodina je malou (synodální)¹⁷⁵ církví Boží¹⁷⁶ a v tom je prototypem života celé církve. A tak by se bez nepřiměřené nadřazenosti vzájemně doplňovalo manželství s kněžstvím. Ve vzájemné vazbě a odpovědnosti za sebe navzájem by se pak problémy stávaly impulsem k pokání, jehož obsahem by byla snaha přiblížit se Bohu s osobní otázkou: „Jaká je, Bože, Tvá vůle, kde mám zabrat a čím Ti být radostí?“

Má práce se pojí s touhou předat tuto vizi do církve k dalším teologickým rozvahám s tím, že možná díky synodálnímu procesu už dozrál čas, aby církev nejen konstatovala ve svých oficiálních pracovních dokumentech jako je CIC a KKC povinnosti rodičů a rodin jako doposud, ale aby s úctou a vděčností také deklarovala svůj vlastní původ z dobroty Boží, totiž, že ona sama se rodí z lidské rodiny a z Ducha svatého. Věřím a zde dokládám, že nová organizační kultura nastavená jemným začleněním rodin do struktury církve bude krokem celé církve k Bohu.

¹⁷² Podněty DOO.

¹⁷³ NS, s. 13

¹⁷⁴ Diecézní syntéza Olomouc, s. 11: „Komunitní chápání místního společenství (tj. společenství, nikoliv suma individualit) je podobou církve, která má budoucnost.“

¹⁷⁵ Neumíme myslet ani se chovat synodálně z většiny nikdo, jak se během synody ukázalo a není nám to vlastní, neboť jsme v tom sami nevyrostli. Srov. NS celkově nebo NS, s. 4: „Chtějí, aby církev byla jejich domovem, chtějí zažívat, že jsou bratři a sestry, Boží rodina. Překážkou naplnění této touhy jsou často chybějící vztahy uvnitř farnosti a nedostatek otevřenosti a synodálního smýšlení.“

¹⁷⁶ Kancionál, s. 647.

Atmosféra života ve farnostech za třicet či šedesát let bude atmosférou života našich dětí a dětí našich dětí a vnímám téma rodiny naléhavě proto, že mi záleží na tom, jaké „dědictví otců“ jako křesťané této doby jim zachováme. Ony budou církví tohoto a následujícího století, nezávisle na číslech a na dnešních pastoračních plánech a odborných teologických pojednáních.

Bez synodality je církev systémem „jedné strany“. Existence funkční synodality není v rozporu s tím, že „velení“ má konečnou autoritu v čele s papežem. Může být ale v rozporu vůči Božím záměrům, když se tato autorita s láskou neptá na souznění, pouze rozumově a racionálně sleduje svůj cíl, který může být myšlený dobře, upřímně a snad i pokorně podle svého vlastního vnímání vůči Božímu záměru. Ovšem, může to být také cíl přiměřený době o generace dříve (a nemusí to být vždycky špatně).

Pro vytvoření napětí, nebo nesrozumitelnosti, nebo odtažitosti ovšem postačí, když se nezohledňuje, a tedy ani nedokáže respektovat to, co cítí, vnímají a nalézají jiní v Božím lidu ve své době a v aktuálních okolnostech této konkrétní doby. Ti, kteří drží skutečně a bezprostředně a chtě či nechtě prst na tepu této doby, tedy rodiny. Ony to možná vyjadřují neotesaně a bez filozofické uhlazenosti, ale to přece není to nejpodstatnější. Ony vědí, že potřebují autoritu církve a jsou za ni vděční a v naprosté míře si jí váží. Vědí také, že ji potřebují, aby v rámci lásky a pravdivosti k životu byly slyšeny a aby mohly pocítit, že jsou s úctou respektovány, aby se dokázaly postavit jménem svého souznění s Bohem a s církví za úkoly, které leží na nich.

Ti nejinteligentnější a nejschopnější a podle lidských měřítek významní si mnohokrát dokážou něco vykřičet sami a náležitě to vyargumentovat a v touze nevytvářet napětí se jim vyhoví. Je tady ale také většina rodin docela prostých, udřených a vyčerpaných na to, aby se o cosi takovým způsobem pokoušela – a ani to není cílem a už vůbec by to nestálo na „sensus fidei“, ale na něčem docela jiném.

Plynou z toho dvě výzvy. Touží vedení církve toto pravdivě slyšet? A jestli ano, jak to udělat, aby se rodinám umožnilo říct, co je trápí, a aby byly s vážností a úctou slyšeny v tom, co skutečně prožívají a s čím zápasí? Jak to udělat, aby v tom rodiny byly neobejitelné? Při oboustranné upřímnosti a respektu bude jistě možné zahlédnout to, co souzní se smyslem pro víru. To i přesto, že to kolikrát může být plné emocí a možná sebestředností, jak ze strany hierarchie, tak obdobně i ze strany rodin.

Sensus fidei není jen záležitost tradiční nauky, ale je to i záležitost citlivosti vůči jádru tradice a biblického poselství uprostřed proměn času. A k tomu, třebaže v prostotě své všednosti, mohou mít obyčejné rodiny někdy blíž než hierarchie. Věřím, že rodiny, a právě jako rodiny, mají přirozené právo mít jakýsi „zákonný prostor“ komunikace s autoritou uprostřed farností, jako jej mají děti vůči rodičům. Jak uskutečnit tuto inkulturaci v čase?

V hledání odpovědi nejprve procházím historií vnímání potenciálů „sensus fidei“ a následně čerpám z prohlášení těch, kteří se do synodních skupinek zapojili, a využívám i postřehů ze své služby v týmu diecézního koordinátora. Jsem plna optimismu, že tak jako bude na křesťanských rodinách budoucnosti ležet velmi významná i vděčná tíha prožívání zvěstování evangelia v prostředí jejich života, že budou mít rodiny možnost prostřednictvím všestranné synodality zůstat v celistvém souznění s církví.

Zdroje

Seznam literatury

Bible – <http://www.biblenet.cz/>

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002:

- 1) Gaudium et spes –
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html
- 2) Lumen Gentium –
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_cs.html
- 3) Dei Verbum –
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651118_dei-verbum_cs.html
- 4) Christus Dominus –
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651028_christus-dominus_cs.html

Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001

Papež František, *Amoris Laetitia*, Praha: Paulínky, 2016.

Dostupné na: <https://www.farnostsusice.cz/doc/amoris-laetitia-o-lasce-v-rodine.pdf>.

Jan Pavel II., *Familiaris Consortio*, Praha: Zvon, 1992.

Dostupné na: <http://www.kebrle.cz/katdocs/FamiliarisConsortio.htm>.

Ladislav Simajchl, Karel Cikrle, Oldřich Ulman. *Kancionál: společný zpěvník českých a moravských diecézí*. Praha: Zvon, 1997.

Henri de Lubac, *Meditace o církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

Pavel Ambros, *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003.

Pavel Ambros, (ed.) *Evangelium pro rodinu dnešní doby: pastorační výzvy v podmínkách evangelizace: kolektivní monografie*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2014.

Papež František a Abraham Skorka. *O nebi a zemi: [papež František o rodině, víře a úloze církve ve 21. století]*. Praha: Paseka, 2013

Marek Orko Vácha, *Wakan Tanka: Hodiny náboženství pro věčné začátečníky*. Brno: Cesta, 2021

MTK, *Sensus fidei v životě církve*. Praha: Krystal OP, 2015.

MTK, *Synodalita v životě a poslání církve*, Karmelitánské nakladatelství, Praha, 2021.

MTK, *Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria*. Olomouc: Vydavatelství UP, 2013.

Martina Pavelková, „Dogma o papežském primátu a neomylnosti na 1. vatikánském koncilu“, in, *Dokumenty Prvního vatikánského koncilu*, Karel Skalický (ed.), Praha: Krystal OP, 2006.

Dokumenty tridentského koncilu, Ignác Antonín Hrdina (ed.), Praha: Krystal OP, 2015.

Pavel Siuda, „*Chybělo nám téma rodiny*“, Okno do života Ostravsko-opavské diecéze 5/2022, s. 4: “

Jan Pavel II., *Apoštolská exhortace o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě Christifideles laici* (30. prosince 1988)

Jan Balík. „Synodalita pohledem papeže Františka“, *Teologické texty* 2014/1 (Články)
Dostupné na: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Synodalita-pohledem-papeze-Frantiska.html>.

Piero Coda, „Obnova synodálního vědomí v Božím lidu“, *Teologické texty* 2014/1 (Studie). Dostupné na: <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Obnova-synodalniho-vedomi-v-Bozim-lidu.html>.

Tomáš Klíč, „Sensus fidei – referenční bod katolické teologie“, in *Studia Theologica* 15/4 (2013). Dostupné na: <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2013/04/13.pdf>

Katolický týdeník. Praha:

- 1) Filip Breindl, „Více času na synodu“, KT č. 43/2022
- 2) Jaroslav Brož. „Synodální církev je ,cesta za Ježíšem“, KT 43/2021
- 3) Tomáš Kutil a Lenka Fojtíková. „Příležitost k naslouchání“. KT 43/2021
- 4) Srov. Alena Scheinostová, „Ať jsme církví naslouchající“. KT 43/2021
- 5) Tereza Zavadilová. „Světová synoda začíná“. KT 41/2021
- 6) Tereza Zavadilová, „Vykročit spolu na cestu“, KT 42/2021
- 7) Alena Scheinostová, „Synodalita je cesta naděje“, KT 43/2021
- 8) Marta Olšovská. „Dopisy“, KT 5/2022
- 9) Josef Mikulášek, „Rozšíř prostor svého stanu“, KT 3/2023

Radkin Honzák, *Základy psychologie*. Praha: Galén, 2006.

Radkin Honzák, *Úzkostný pacient*. Praha: Galén, 2005.

Zdeněk Matějček, *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2007.

Kate Cairns, *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: Traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál, 2013.

Seznam dokumentů provázející synodální proces:

Národní syntéza-Synoda o synodalitě-Za církve synodální: společenství, spoluúčast.

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/33330_33330/2022-07-22-narodni-synteza-podepsana.pdf [cit. 19.1.2023 8:40].

Za církve synodální: společenství, spoluúčast, poslání, *Vademecum k synodě o synodalitě*.

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32503_32503/vademecum-synoda-cz-fin.pdf [cit. 19.1.2023 9:20].

Podněty z první fáze synody na úrovni farností v Ostravsko-opavské diecézi.

Dostupné na: https://forms.office.com/Pages/DesignPage.aspx?fragment=FormId%3DVVbagMAOck-BP9cNbfYtS-DFPjfQVmBDkKKS6Qq8J_BUQUNSMjlUQVRTUkZBWUdYT05TM0hFTTIzMi4u%26Token%3D83da9469a29745eaba120b2b37c1429b [cit. 19.1.2023 8:40].

Podpůrné materiály pro synodální proces v diecézích, „Hlavní otázky pro synodální konzultační setkání“.

Dostupné na: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/32699_32699/06-hlavni-otazky-pro-synodalni-konzultacni-setkani.pdf [cit. 19.1.2023 8:40].

Diecézní syntézy z osmi diecézí v ČR. Dostupné na: https://www.cirkev.cz/syntezy-dieceznich-fazi-synodalniho-procesu-synody-2021-2023_10161. Citace z: Diecézní syntéza Plzeň, Diecézní syntéza Litoměřice, Diecézní syntéza Brno, Diecézní syntéza České Budějovice, Diecézní syntéza Olomouc, Syntéza Hradec Králové [cit. 19.1.2023 8:40].

Seznam internetových zdrojů:

Kateřina Lachmanová, *Vězení s klíčem uvnitř*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2022.

Malý duchovní život.

<https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/je-mozne-milovat-cirkev-a-zustat-v-realu>.

Jiří Skoblík, Křesťanská morálka, „*O individuálním a sociálním rozvoji člověka*“, s. 2.

http://ktf.cuni.cz/~skoblik/km_nove/km_kapitola2.htm nebo

https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http%3A%2F%2Fktf.cuni.cz%2F~skobl%2Fkm_nove%2Ftexty%2F2-hodina-km.doc&wdOrigin=BROWSELINK.

Papež: „Kéž se synoda stane časem obývaným Duchem svatým“.

<https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-10/papez-kez-se-synoda-stane-casem-obyvany-m-duchem-svatym.html> [cit. 19.1.2023 8:40].

Hubert Jedin, „Malé dějiny koncilů – Tridentický koncil (1545-1563)“.
<https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1214>.

Němečtí biskupové: „Dialog s Římem je možný, schizma nepřipadá v úvahu.“
<https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2022-11/nemecti-biskupove-dialog-s-rimem-je-mozny-schizma-nepripada-v.html> [cit. 19.1.2023 8:40].

Jan Chlumpský, „Světki k nám hovoří...“
<http://catholica.cz/?id=5209>.

„Liturgie křtu malých dětí krok za krokem“.
<https://www.liturgie.cz/temata/krest/liturgie-krtu-malych-deti-krok-za-krokem>

Jan Jaroslav, „Starokřesťanské písemnosti a liturgie.“
<https://tradice.net/kompas5-17/>.

Sv. Ignác Antiochijský, „List Tralleským“.
<https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1683>.

„Organizační struktura katolické církve“.
<https://www.bcb.cz/organizacni-struktura-katolicke-cirkve/>.

„Pastýřský list k zahájení synodální cesty.“
<https://www.ado.cz/wp-content/uploads/2021/10/pastyrsky-list-k-zahajeni-synodalni-cesty-2021.pdf>.